پښتونخوا

د پښتنو ټولنيز ولسوليز ګوند خپرونه

۲۰۰۶ کال ۲۸مه ګڼه

Pakhtoonkhwa

Jahrg./vol: 2006/20 nummer/ no: 28

PASCHTUNCHWA / PASHTOONKHWA
Pakhtunkhwa

ORGAN DER SOZIALDEMOKRATISCHEN
PARTEI DER PASCHTUNEN
Paschtunkhwa/Afghanistan

ORGAN OF THE PASHTOONS SOCIAL
DEMOCRATIC PARTY (PSDP)
Pashtunkhwa/Afghanistan

www.pashtoonkhwa.com
pashtoonkhwa@gmail.com
psdp@gmx.net

پښتونخوا

د پښتنو د ټولنيز ولسوليز ګوند خپرونه

PSDP

اته ويشتمه ګڼه، ۲۰۰۶ع کال
شلم کال

Jahrg./vol: 20
nummer/ no: 28

PASCHTUNCHWA
PASHTOONKHWA

ORGAN DER SOZIALDEMOKRATISCHEN PARTEI DER PASCHTUNEN

ORGAN OF THE PASHTOONS SOCIAL DEMOCRATIC PARTY

PSDP

www.pashtoonkhwa.com

لړليک

سرليک	ليکوال	مخګڼه
له محمد افضل خان لالا سره مرکه	سيد مدثر شاه	۲
د خپرني لاربنود	کبير ستوری	۸
ډاکتر کبير ستوری	ډاکتر شېر زمان طايزی	۱۱
د پښتو او پښتونولۍ د ملي قافلې سرکښ	محمد شېرين ګرديوال	۱۴
د بلوچستان په زيارت ښار کې		۱۶
د خير ښېګړو سمبول	مبارز ځاپی	۲۴
پښتون امن جرګه		۲۷
نوې زرې	خبريال: نسيم خان ستوری	۳۰
يو څو خواږه يادونه	هدايت بنګش	۴۷
غم دپسه غم	ظفر کريمي	۵۱
ستوری ماما لټوم (شعر)	عزيز سرشار	۵۳
د (PSDP) اعلاميه		۵۴

خپروونکي: د پښتنو ټولنيز ولسوليز ګوند پښتونخوا/ افغانستان

Herausgeber: Sozialdemokratische Partei der Paschtunen
Pashtunchwa/ Afghanistan
Publisher: Pashtoons Social Democratic Party (PSDP)
Pashtoonkhwa/ Afghanistan

ذمه وار
V.S.I.P
Responsible for contents
د پښتنو ټولنيز ولسوليز ګوند
(PSDP)
KIEBITZWEG 12
50389 Wesseling
Germany
Tel.: 0049 2236 3190445
Fax: 0049-2236/841930
E-mail: psdp@gmx.net

Redaktion:
Editorial Board:
Gul Ghutai Kunarai
Ali Khan Mahsood
Hidayat Bangash
Mabariz Zapi
Aziz Sarshar
Haji Nasir Stori

د خپروني جرګه:
ګل غوټۍ کونړۍ
علي خان محسود
هدايت بنګښ
مبارز ځاپی
عزيز سرشار
حاجي نصير ستوری

E-mail: psdp@gmx.net

محمد افضل خان لالا سره مرکه

سید مدثر شاه

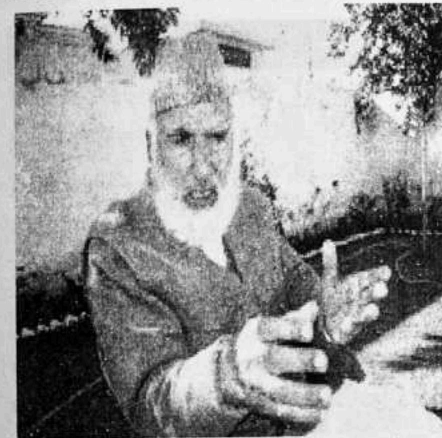

که د پښتونخوا موجوده سیاسي مشرانو ته وکتل شي نو شاید چې دهاغې مشرانو شمیره دیو لاس د ګتو نه هم کمه وي کوم چې اوږده سیاسي مبارزه او تجربه لري په دغه شمیر کښې به دعوامي نیشنل پارټي مشر افضل خان لالا هم حسابیږي. خان لالا دسکول دوختونه سیاسي فعالیتونه پیل کړیدي او تر دې دمه پورې سیاسي میدان کښې فعاله ونډه اخلي. افضل خان دخپل سیاسي ژوند په اوږدو کښې دباچا خان او عبدالولي خان سره ډیر نیزدې پاتې شوي دي. دغه رنګ ئې د خپل فکر دمخالفو نامتمو سیاسي ګوندونو مشرانو سره هم نزدې لیدل کتل شوي دي او د ټولو مشرانو داحترام باوجود ئې پخپل فکر او سیاسي دریځ ټینګار کړی دی. کله چې عوامي نیشنل ګوند د نواز شریف سره د سیاسي اتحاد فیصله وکړه نو خان لالا ددې فیصلې مخالفت وکړو او د پښتونخوا قومي پارټي په نوم ئې خپل قام پرست سیاست ته دوام ورکړو. د اسفندیارولي خان په مشرۍ کښې چې کله نور پښتانۀ مشران ای این پي کې یو ځل بیا سره یو ځائې شول نو خان لالا هم د تیر کال په جنورۍ میاشت کښې ای این پي کې شامل شو. افضل خان یو پښتون قام پرست، سیکولر او جمهوري قامي مشر دی چې د انتخابي سیاست په ځائې د پښتون قامي وحدت د پاره هلې ځلې کوي. او وائي چې ترڅو د پښتون قام ټوټې وجود یو ځائې شوے نه وي تر هاغې دې سیمه کښې دامنیت ټینګښت امکان نه لري. افضل خان لالا ته دا اعزاز هم حاصل دی چې د پاکستان په

مرکزي اسمبلۍ کې ئې په وړومبي ځل په پښتو ژبه تقریر کړی دی او د پښتنو د قامي وحدت خبره ئې کړې ده. د موجوده سیاسي صورتحال په حواله څو ورځې وړاندې وحدت د پخواني وفاقي وزیر او د ای این پي مشر افضل خان لالا سره ځانګړې مرکه وکړه چې لوستونکو ته ئې وړاندې کوؤ.

پوښتنه:- پاکستان د څه مودې راهسې په ډیورنډ کرښه دازغن تار لګولو خبره کوي ته دې ته څنګه ګورې؟

ځواب:- دا ډیره عجیبه خبره ده چې هند په پاکستان دا ت رلګوي چې د پاکستان له اړخه وران کاري هند ته راوړي او دلته ګډوډي پیدا کوي ځکه هند غواړي چې په کنټرول کرښه دې ازغن تار ولګوي خو ولې پاکستان ئې مخالفت کوي، دغه رنګ افغانستان هم په پاکستان دا تور لګوي چې زما خاورې ته تر هګر د پاکستان له خوا داخلیږي نو ځواب کې ئې افغانستان نه بلکې پاکستان په سرحد د ازغن تار لګولو خبره کوي، یعنې په شعوري توګه پاکستاني استیبلشمنټ دا هڅه کوي چې د ډیورنډ کرښه په یو بین الاقوامي سرحد کښې بدله کړي خو حقیقت دا دی چې دغه کرښه بین الاقوامي سرحد نه بلکې انتظامي سرحد دی او هیځ یو افغان یا پښتون دغه کرښه دبین الاقوامي سرحد په توګه نۀ پیژني او نه به ورته مستقبل کښې تیار شي.

پوښتنه- د ای این پي پریښودو او واپس شاملیدو علتونه څه وؤ؟

ځواب- کله چې ای این پي د مسلم لیګ سره اتحاد وکړو نو ما خان عبدالولي خان ته په واضحه ټکو کې ووئیل چې دا U Turn دی او ما ددې فیصلې مخالفت وکړو ځکه چې زه د پښتون قام دوحدت فکر کووم او دغه اتحاد زما دمفکورې ضد وؤ نو ما خپل طرف نشو بدلولی او د پښتونخوا قامي پارټي په نوم مې خپل سیاست جاري وساتلو. لس کاله پس کله چې ای این پي د نواز شریف سره اتحاد ختم کړو نو بیان ئې جاري کړو چې دغه اتحاد غیر فطري وؤ. دغه وخت ولي خان ژوندی ؤ. ما ووئیل چې دغه اتحاد غیر فطري نۀ بلکې U Turn وؤ. او ښه شوه چې مات شو. نن د اسفندیار په مشرۍ کې ای این پي لوئې ګام پورته کړی دی چې خپل منشور کښې ئې د پښتون قامي وحدت خبره اضافه کړې ده. زه فکر کووم چې د پښتنو دوه غټ ګوندونو چې یو ای این پي ده او بل پښتونخوا ملي عوامي پارټي ده فقط ای این پي د قامي وحدت خبره کوي. محمود خان اڅکزے د چترال تر بولانه خبره کوي خو د ډیورنډ کرښې بیخې ذکر

نه کوي. نو په دې خاطر ما سوچ وکړو چې ای این پي زما د فکر یا که داسې ووایو چې د باچا خان د فکر سیاست بیا پیل کړو نو ما بغیر د څه شرطه ای این پي کې ګډون وکړو.

پوښتنه- د قامي وحدت مفکورې ته دافغانستان خلق یا سیاسي مشران په کوم نظر ګوري؟

ځواب- دافغانستان نه چې دلته کوم خلق راغلي وؤ ما ورته کله هم د مهاجر کلیمه نه ده استعمال کړې بلکې دهغوی د پاره مې ټول حقوق غوښتلي دي څه موده وړاندې پیښور کې د پروفیسر رسول امین په دفتر کې ناست وُم هلته ټولو ناستو کسانو فریاد کولو چې پښتون د تباهۍ سره مخ دي ماروته ووئیل چې فریادونه زمونږ مسئلې نۀ شي هوارولی د قامي وحدت خبره به پکار وي. دغه ځائې کې ناست خدائې بخښلي جنرال کټه وازي ماته ووئیل چې خان دغه خبره تاسو کولی شئ مونږ ئې نۀ شو کولی که مونږ داخبره وکړه نو ازبک به دازبکستان. تاجک به دتاجکستان او ترکمن به دترکمنستان سره خبره جوړه کړي او دغه رنګ به افغانستان تجزیه شي. ماروته ووئیل چې تجزیه هیڅوک نه غواړي په افغانستان کې چې کوم ازبک، تاجک، هزاره یا ترکمن دي آیا دغه خاوره دوی د ځان سره دلته راوړې ده او که نه دوی دلته راغلي دي. دغه خاوره دافغانستان ده او دوی ئې د ځان سره نه شي وړلی دا ټول افغانان دي او افغانستان زمونږ شریک کور دی او که افغانستان تجزیه کیږي نو جنرال صیب کوم افغانستان به تجزیه شي د احمد شاه بابا افغانستان او که د انګریز جوړ کړے شوے افغانستان، که مونږ تاریخي حواله ورکړو نو د انګریز نه وړاندې هیځ یو قوت دا سوچ نه وؤ کړی چې پښتانه تقسیم کړي. دویش نه وړاندې د پښتون تاریخ ډیر پیاوړی دی خو کله چې انګریز په 1893 کې پښتون په څلورو برخو تقسیم کړو نو پښتانه ډیر وروستو پاتې شول چونکې قامي وجود ئې نشته یانې سر ئې یو ځائې پښې بل ځائې او لاسونه ئې بل ځائې پراته دي. تش د سړي سر، پښو یا لاسو ته بنده د سړي وجود نه شي وئیلی نو ځکه په تعلیمي، اقتصادي او سیاسي توګه وروستو پاتې دي. د ډیورنډ کرښې راښکلو نه پس د افغانستان هر امیر د ډیورنډ د کرښې نه لاندې خلقو ته غلامان وئیلي دي. خو حقیقت کې دهغه خارجه پالیسي هم غلامانه وه. لاندې هم ډیرو خلقو د ازادۍ تحریکونه چلولي دي خو دوی کې یو هم داسې نشته چې قامي وحدت ئې خپل بنسټ ګرځولی وي

بلکې دوی خپله ازادي د هندوستان سره تړلې وه. حقیقت دا دی چې د پښتنو خاوره د برصغیر برخه نه ده بلکې دا د برصغیر او مرکزي اسیا په منځ کې پرته سیمه ده. اوس پورته هم خلق په قامي وحدت پوهه شوي دي. افغان اولس مشر حامد کرزي ته مې په ملاقات کې ووئیل چې په ډیرو خرابو حالاتو کې تاته ذمه واري در په غاړه شوي دي. ما ورته ووئیل چې طالبان دې دښمنان دي خو شمالي والا دې دوستان نه دي، ملک دې وران دی اداري ختمې دي دا ټول به په بنیادونو اود رول وي. حامد کرزي چې ماته د قامي وحدت خبره وکړه نو زۀ ئې ډیر خوشحاله کړم او ما ورته ووئیل چې تا کوم کار روان کړی دی نو ددې انجام به یقیناً چې په قامي وحدت تمامیږي.

پوښتنه- ځینې د افغانستان سیاسي مشران او پوهان اوس هم په دې نظر دي چې لاندې د قامي وحدت د پاره کوم غورځنګ نه وي ایجاد شوي نو دا خبره ګټه نه لري. ستا څه خیال دی؟

ځواب- قامي وحدت یوازې دلاندې پښتنو مسئله نه ده بلکې د ډیورنډ کرښې پوره قام ویشلی دی او دا یوه قامي مسئله ده په تاریخي حواله قندهار او کابل د پښتنو ټاټوبی دی نو دا یقیناً چې یو غورځنګ غواړي خو ددې دا مطلب هیڅ کله نه دی چې ګنې دغه غورځنګ به دلته جوړیږي او فقط مونږ به ورته وده ورکوؤ دا د پورته افغانانو هم فریضه ده چې خپل سیاسي رول ولوبوي.

پوښتنه- آیا ای این پي ستا د دغې مفکورې مرسته په پوره ډول کوي؟

ځواب- د پارټي او د پارټي د صدر خپلې ذمه واري وي زه د سکول د وخته د دې ذهن یم چې د پښتنو قامي وحدت دې یو شکل واخلي، ما به د نیپ په وختونو کې هم لاله ایوب، عاشق شاه او فردوس خان غوندې ملګرو ته دا خبره کوله چې که ولي خان دغه خبره نه کوي نو دده ذمه واري، زمونږ نه بل رنګ دی خو باید چې مونږ او تاسو ئې وکړو. 1993 نه پس ما دا فیصله کړې ده زه به نور انتخابي سیاست نه کووم ما سره تل د خپلې حلقې خلقو مرسته کړې ده. ما خپل سیاست قامي وحدت ته وقف کړی دی. بل اړخ ته پاکستاني استیبلشمنټ په دې کې هم بریالی شوي دي چې ټول نظریاتي ګوندونه د خپلې پاټلۍ نه لرې وغورځوي. پاکستان غوندې غیر فطري ملک کې اوس حزب اختلاف هم فقط تر نومه پاتې شوي دي د حزب اختلاف کردار ته ترسره کوي.

پوښتنه- نړیوال قوتونه به پښتون قامي وحدت ته څنګه ګوري؟

ځواب:- په نړیوال کچ که وګورو نو حالات د پښتون قامي وحدت د پاره مخالف نه بلکې موافق دي. نن امریکا افغانستان ته د خپلو اغراضو د پاره راغلې ده چې په هغې کې د چین مخ نیوی او د تیلو د لارو حفاظت شامل دي. مونږ د دغې مقاصدو نه دعو یداریو او نه ئې کیدی شو. باید امریکا هم په دې خبره پوهه شي چې امریکا خپل اهداف تر هاغې نه شي حاصلولی تر څو چې پښتون قام په یو چوکاټ کې سره یو ځائې شوی نه وی. توټې توټې قام په دې سیمه کې دامنیت مسئله پیدا کوی او چې امن نه وی نو دامریکا مفادات نه ترسره کیږی نو په دغه عیلت زمونږ او دامریکا ګټو کې تضاد نشته مونږ قامي وحدت غواړو او امریکا امن. دغه رنګ مونږ چین او هندیانو سره هم څه اختلاف نه لرو او د نړۍ نور قامونه به هم د پښتنو د قامي وحدت مخالفت ونه کړي. پښتون په بنیادی توګه سیکولر او دیموکراتیک دی. نړۍ کې پښتون واحد قام دی چې پاچا ئې جرګې خوښ کړی دی یانې پاچا ئې هم په هاغه وختونو کې په جمهوری طریقه انتخاب شوی دی کله چې اروپا کې لا چا د جمهوریت ټکی نه وؤ اوریدلی. نو د یو داسې قام د وحدت مخالفت به صرف غیر جمهوری قوتونه کوی جمهوری طاقتونه به ئې مرسته او ملاتړ وکړي

پوښتنه:- خان لالا د پښتنو لکه د باجوړ او وزیرستان په سیمو د فوځی عملیاتو په شا د چا او کوم مقاصد دی؟

افضل خان:- د ضیاء الحق په وخت کې دې صوبه کې داویاؤ نه زیات جهادی تربیتی کیمپونه وؤ. مونږ به هاغه وخت وئیل چې د شوروی امریکا خبره به سرته ورسی خو دغې تربیه شوی خلقو سره به څه کوؤ هاغه شان وشول دهاغې وختونو باقیات اوس هم دلته وجود لری. عجیبه خبره ده چې عرب پخپله خاوره داسرائیلو مقابله نه کوی او د پښتنو وطن ته د جهاد د پاره راغلی دی. دا د پښتنو ګناه نه ده، ټوله نړۍ د پاکستان نه شکایت کوی چې دلته نه هند ته خلق دورانکاری د پاره ځی. افغانستان، چیچنیا او چین ته هم د پاکستان نه جهادی خلق ځی، تر دې چې د ملک صدر پخپله وائی چې پخوانی جنرالان په دغه عمل کښې شریک دی. خو ورسره ددغې جنرالانو ټول مراعات هم بحال دی، اوس به دا عمل پاکستان ته ګران پریوځی ځکه چې دا هیواد تل دامریکا غلام پاتې شوی دی. د ده دغه کار سره امریکا ته مشکل پیدا کیږی هغوی به هیڅ کله هم دې ته تیار نه شی چې د هغوی وګړی دې افغانستان کې مړه شي.

پوښتنه:- د جوړیدونکو جرګو پحقله ستاڅه خیال دی؟

ځواب:- فطری عمل څوک هم نه شی اودرولی په واشنګټن کې چې د جرګو د جوړولو کومه فیصله وشوه نو حقیقت کې دا لوئې پیش رفت دی. چې مقصد ئې افغانستان کې دامن تامین دی ګورنر اورکزئی. قبائیلی علاقو کې د سیاسی ازادی. خبره کړې ده زه د دې هم ستائنه کووم البته دومره ضرورو وایم چې جرګه کې دې د قبائیلو په شمول ټولو پښتنو ته د ګډون موقع ورکړی شی

پوښتنه:- ځینې خلق وائی چې پاکستان باید یو سیکولر ریاست کې بدل شی او ځینې دنظریه پاکستان خبره کوی په تاریخی حواله حقیقت څه دی؟

ځواب:- پاکستان کې چې دا وخت داسلامی بنسټ پالی. کومه فضاء لیدل کیږی دغې دویش نه وړاندې هیڅ وجود نه لرلو، دا هر څه دپاکستان دجوړښت نه پس شوی دی. دازادی. په وختونو کې هیڅ یو مذهبی جومات څوک نه شی ښودلی چې دپاکستان مرسته ئې کړې ده. دنظریه پاکستان خبره هم دوه ویشت کاله پس دیحیی خان په حکومت کښې راوتلې ده. جناح کله هم داسلامی ریاست خبره نه ده کړې دهغه د حکومت وړومبی د خارجه چارو وزیر سر ظفرالله یو قادیانی وؤ او دغه رنګ د قانون وزیر ئې مینډل یو هندو وؤ او دا خبره واضحه کوی چې جناح د مذهبی ریاست مرستیال نه وؤ.

(1) قامي وحدت یوازې دلاندې پښتنو مسئله نه ده بلکې د ډیورنډ کرښې پوره قام ویشلی دی او دا یوه قامي مسئله ده.

(2) د ډیورنډ کرښې راښکلو نه پس دافغانستان هر امیر د ډیورنډ دکرښې نه لاندې خلقو ته غلامان وئیلی دی خو حقیقت کې دهغه خارجه پالیسی هم غلامانه وه.

(3) فطری عمل څوک هم نه شی اودرولی په واشنګټن کې چې دجرګو دجوړولو کومه فیصله وشوه نو حقیقت کې دا لوئې پیش رفت دی

(4) عجیبه خبره ده چې عرب پخپله خاوره داسرائیلو مقابله نه کوی او د پښتنو وطن ته د جهاد د پاره راغلی دی.

(5) پښتون په بنیادی توګه سیکولر او د یموکراتیک دی. نړۍ کې پښتون واحد قام دی چې پاچا ئې جرګې خوښ کړی دی.

دا لیکنه په ۱۳، می، ۲۰۰۶ع کال د جرمني په مونشن ګلډ بخ ښار کې د ارواښاد استاد محمد صدیق روهي د لسم تلین په علمي غونډه کې واورول شوه

د څېړنې لارښود

کبیر ستوري

څېړنه د پوهنې ژوند او سا ده. د پوهنې د ودې او پراختیا دپاره څېړنه ضروري ده. هره پوهنه د څېړنې خانته بېلابېلې میتودي (لارې، طریقې) لري.

ارواښاد استاد محمد صدیق روهي پخپل کتاب "د څېړنې لارښود" کې چې په ۱۹۷۵ عیسوي کال کې د پښتو ټولنې له خوا چاپ شوی دی یو شمېر د څېړنې میتودي (لارې یا طریقې) را په ګوته کړې دي، چې په هره یوه یې اوږدې خبرې او بحث کېدلای شي؛ خو زه یوازې ددې کتاب هغو برخو ته ځغلنده کتنه کوم او غټو ټکو ته یې ځیر کېږو، چې په سا پوهنې او ټولنپوهنې پورې اړه لري.

ارواښاد استاد محمد صدیق روهي د پوهنې د ودې په نښتون کې د څېړنې د میتودو (لارو، طریقو) بدلون او تغییر ته نظر اچوي او یو شمېر میتودي (لارې، طریقې)[1] په نښه کوي، چې د پوهنې په درشل کې دي او بیا د ساینسي پوهنو او فلسفې په توپیر ګرېږي او وایي، چې "فلسفې ته ځینې خلك د علومو مور وایي؛ ځکه چې ټول علمونه د فلسفې په غېږه کې روزل کېده. وروسته داسې موقع په لاس راغله، چې اولادونه یې یو په یو خپلواك شول، لېکن د خپلې مور سره یې د یوې مخې رابطه نده شکولې. د فیلسوفانو په نظر د ژوندانه مهم شیان؛ کله هدفونه او ارزښتونه د ساینس له خوا تر څېړنې لاندې نه شي نیول کېدلی. فلسفه د شیانو په مبداء، هدف، ارزښت، حقیقت او انجام باندې خبرې کوي" (روهي، ۱۴ مخ).

همدا شان د علت په پوښتنه هم استاد روهي رڼا اچوي او لیکي، چې: "د علمي میتود پیروان؛ لکه څنګه، چې د ارزښت او هدف مسئله فیلسوفانو ته پرېږدي په

[1] لکه د سلیم عقل، د شخصي تجربې او داسې نورې.

علت پسې هم نه ګرځي یوازې د حوادثو تر منځ رابطه څېړي" (۲۱ مخ).

د فلسفې او پوهنې د توپیر څخه وروسته استاد محمد صدیق روهي د څېړنې اهمیت او کړنلاره او هم د اندازه کولو د نظریې بنسټونه انځوروي او د څېړنې میتودونو (طریقو یا لارو) ته اوړي او په درې ډوله میتودونو (لارو یا طریقو) رڼا اچوي.

د تاریخ څېړنې میتود، سروې (Survey) او تجربه

استاد روهي د پوهنیزې او شخصي تجربې تر منځ توپیر کوي او لیکي، چې: "علمي تجربه تر کنترول شوو شرایطو لاندې یو سیستماتیك پلان شوی کوشش دی. شخصي تجربه غالباً په یو نیمګړي تصادف او بې کنتروله لیدنو کتنو باندې ولاړه ده (روهي، ۸ مخ).

استاد روهي د مولی (Mouly) په حواله سره لیکي، چې: "علمي میتود څو مرحلې تعقیبوي، چې ددغو مرحلو ارقامونو تشخص له یوه لیکوال نه تر بل لیکوال پورې توپیر لري؛ مګر عمومي نمونه یې په دې ډول ده:

"یوه پېښه لیدل کېږي، یوه پوښتنه او پرابلم منځته راځي، چې توضېح او څرګندتیا ته اړه لري، یو څه روابط په تجربوي توګه احساس کېږي، ورپسې یوه فرضیه (Hypothesis) منځته راځي. ددغې فرضیې د صحت د معلوملو لپاره یوه نقشه جوړېږي. فرضیه یا ثبات ته رسېږي او یا ردېږي. په نتیجه باندې نورې ازموینې هم کېږي. په وروستۍ مرحله کې نتیجه د ساینس له پخوانیو مفهومونو سره یو ځای کېږي". (روهي، ۴۴ مخ).

دا مطلب غواړم، چې د خپلې څېړنې په یوې بېلګې (مثال) سره، چې د هوښیارتیا (Intelligence) او د ښوونځي د نومره د اړیکو په باره کې په کونړ ولایت (صوبه) کې په ښوونځیو کې سر ته رسېدلې ده روښانه کړم:

د هوښیارتیا او د ښوونځي نومرې:

په اروپایي هېوادونو کې په زیات شمېر څېړنو کې په ثبوت رسېدلې وه، چې د هوښیارتیا (Intelligence) او د ښوونځي د نومرو په منځ کې څه ناڅه په سلو کې ۶۰ دوه اړخیزه مثبت اړیکې (Koraelation) شته دی. یانې په سلو کې ۶۰ هغه زده کوونکي، چې هوښیار دي په ښوونځي کې ښې نومرې هم لري. ددې واقعیت له مخې زما لپاره د علاقې وړ وه، چې آیا دا ډول اړیکې په افغانستان کې هم د ښوونځي د نومرو او د هوښیارتیا په منځ کې شته؟

نو په څېړنه په دې ډول پیل وشو:

پوښتنه: آیا په افغانستان کې هم هوښیار زده کوونکي ښې نومرې په ښوونځي کې لري.

فرضيه (ګڼنه): د ښوونځي د نومرو او د هوښيارتيا په منځ کې دوه اړخيزه مثبت اړيکي شته دي؟

پلان: د دوه سوو زده کوونکو څخه د هوښيارتيا ازموينه واخيستل شوه او هيله ترې وشوه، چې د تېر کال د نومرو مجموعه وليکي؛ د نومرو د مجموعې کنټرول د ښوونکو په مرسته سره وشو.

نتيجه: د هوښيارتيا او د ښوونځي د نومرو تر منځ هېڅ دوه اړخيزه مثبت اړيکي نه‌وو.

د نتيجو تعبير يا مانا: په کونړ کې د ښوونځي نومرې د لياقت په بنسټ نه ورکول کېدلې؛ بلکې واسطې او يا رشوت پکې رول لرلو. له دې کبله د ښوونځي د نومرو او هوښيارتيا (ذکا) تر منځ اړيکي ناسوب دي.

د څېړنې لارښود پوهنيزه ارښتنه: پوهنيزې ليکنې يا د پوهنيزو کتابونو په لوست او يا پخپلو پوهنيزو څېړنو او يا په دوارو ولاړ وي د څېړنې لارښود دا لومړی ډول ليکنه ده.

په دې پوهنيزو ليکنو کې، چې په تېره بيا د بهرنيو ژبو د پوهنيزو کتابونو څخه پکې ګټه اخيستل شوې وي د ژبې او ژباړې ربړې او ستونزې کره رول لوبوي؛ ځکه چې ژبه د انساني ټولنې او په دې توګه د پوهنې د ودې او پرمختګ بنسټ جوړوي. ژبه نه يوازې د پوهېدلو او پوهولو آله ده؛ بلکې د فکر يوه بڼه هم ده. بې له ژبې څخه فکر منځته راتللی او وده کولی نه شي. کله چې د يوې ژبې پوهنيز متن د بلې ژبې په پوهنيز متن اړول کېږي؛ نو پکار ده، چې دا د مانا او مفهوم له پلوه وي او ميخانيکي نه وي. په پوهنيزو ليکنو کې دا منل شوي اصول دي، چې د پردۍ ژبې لغات هغه وخت په ليکنه کې استعمالېږي، چې پخپله ژبه کې مناسب لغات نه وي. سربېره پر دې په پوهنيزو ليکنو کې د ځانګړي ليکدود په واسطه په نښه کېږي، چې کومه خبره د ليکوال خپله ده او کومه يې د بل چا څخه اخيستې ده. همدا خبره د ژباړې دپاره اعتبار لري. ترلې او آزاده ژباړه دواړه په نښه کېږي.

استاد روهي د څېړنې لارښود ۳۱ کاله دمخه د هغه وخت د ژبې په پرتله يې په ساده، روانه او سوچه پښتو ليکلی دی، چې تر نن ورځې پورې يې خپل ارزښت د لاسه نه دی ورکړی. د څېړنې لارښود به دده ياد په پوهنيزو کړيو کې تر ډېره حده ژوندی او تازه ساتي.

سپارښت: دا چې د څېړنې لارښود يو داسې کتاب دی، چې د څېړنې بنسټي ميتودي (لارې يا طريقې) پکې په سمه توګه راغونډې شوې دي؛ نو هيله ده، چې دا کتاب د پوهنې په خدمت کې د هېواد په پوهنتونونو کې د پوهېدونکو د زده کړې د کتابونو په لست کې ونيول شي.

ډاکتر شېر زمان طايزی

ډاکتر کبير ستوری

ما د کبير ستوری نوم اورېدو ، خو په ورومبي ځل مې پېښور کې د پښتو عالمي کانفرنس په موقع وليدو چې د جرمني نه راغلی و ، په دغه وخت د هغوئي يو څو کتابونه زما تر لاسه شو ، ښه ئې بيشکه چې ډېره ډؤلي وه ، خو زه په هغو کتابونو نه پوهېدم ، بيا هم زما ډېر خوښ شو او خپلو کتابونو سره مې کېښودل ، هغه کتابونو کې نه شعر وه ، نه افسانه ، نه ناول وه او نه ډرامه ، هغو د طب د علم د يوې اهمې او نازکې څانګې پورې اړه لرله چې انګريزۍ کې ورته سائېکالوژي وائي ، مونږ ورته نفسياتي مرضونه وايو او افغانستان کې ورته روحاني مرضونه وائي خو ورستو چې نور کتابونه مې د هغو ئي وموندل نو معلومه شوه چې کبير ستوری يو ښه شاعر هم دی، دده شاعري ښائي چې کبير ستوری بامقصده ، ترقي پسند او قام پرست ذهن لرلو ، دلته زه د خپل اروا ښاد ملګري خان افضل ناشاد خبره کوم ، يوه ورځ هغه نه چا پوښتنه وکړه چې ته هم شاعري کوې ، هغه جواب ورکړو . ما څه کی ، زمونږ کلي کې که ديوال له تينګرۍ ورکړې نو هم به درته دوه درې تپې ؤ وائي ، او بيا خان افضل به وئيل چې تپه دوه ئې نه وي زده نو هغه زه پښتون نه شمېرم.

خبره ده هم داسې چې د پښتون عمر چې څومره سخت دی دومره د پښتو مزاج رنګين او عاشقانه دی ، پښتون خوږ ژبې شاعر ته په ښه نظر ګوري ، د کبير ستوری غوندې د تعميري ذهن خاوند او عالم پښتنې ټولنه کې شهرت نه مومي ، خو دا د پښتون قوم غلطي نه ده ، پښتون قوم د خپلو واکدارانو او مشرانو د لاسه د علم نه لرې ساتلی شي ، تاسو ته به معلومه وي تېر کال د ملايانو حکومت کې پښتونخوا کې د يارلس

کالجونه پرانستلی شو او يو کې هم د پښتو دلکچرر سيټ نه و ، سرکاري سکولونو کې پښتو په نوم شته ، خو هلته هم داسې استاذان شته چې پښتو ښودل ګونا ګڼي ، پرائېويټ سکولونو کې به شاګرد ته هر څه ښائي خو پښتو ورته نه ښائي ، او کوم ځای کې چې پښتو ده هلته هم شاګرد کتاب نه اخلي ، هر استاذ خپل ګائيډ جوړ کړی وي او پاس کيدل فېل کېدل د هغې ګائيډ په سوال جواب وي نو شاګرد ته د کتاب اخستلو اولوستلو ضرورت نه پېښېږي.

په دې پس منظر کې د کبير ستوری او د هغه د ملګرو عظمت ته سر ټيټ شي او زه د دوي پښتو سره مينې او پښتون او پښتو د پاره جدوجهد ته من من غټيږم. بنيام ته د شعر او ادب ضرورت پدی دی چې ذهن ته ئې سکون او راحت وبخښي او د ژبې ساتنه وشي ، يانې تخليقي ادب د بنيادم په ژوند کې د هر څه نه زيات ارزښت لري ، خو د ژوند جوړولو او پر مختګ د پاره علم پکار دی.

کبير ستوری د طبعي علومو ډاکتر و ، نونس سوه شپږ شپېتم (۱۹۶۲) کې يو څو نورو ملګرو سره ئې د « افغان سټوډنټس ايسوسي ايشن ، دړه کېښوه او بيا يو څو ملګرو سره ئې په فرانکفورت کې کال دوه اويايم (۱۹۷۲) کې د « جنرل يونين آف افغان سټوډنټس ، په نوم يوه ټولنه جوړه کړه او د هغې صدر وټاکلی شو .

نولس سوه درې ايايم (۱۹۷۳) نه ئې د جرمني ريډيو سره د پښتو د اناونسر ترجمان او ايډيټر په حيث کار کولو .

په ۱۹۷۶ کال کې د ځينو ملګرو په مرسته د « پښتنو او بلوچود آزادۍ دپاره د قومي اتحادئي، بنياد کښېخود او د هغې چيرمن منتخب شو دا راز کولن ښار کې ئې کال نولس سوه شپږ اتيائم (۱۹۸۲) کې پښتون کلچرل اېسوسی ايشن ، بنياد کېښوه او بُن کې ئې د پښتنو د کلتوري او ټولنيز ژوند د ښېګړې ، او (۱۹۹۳) کال کې ئې د پښتون کور ، په نوم يوه موسسه جوړه کړه ، کال (۱۹۹۸) کې ئې پېښور کې د پښتونخوا د پوهنې د ډېره ، او کال نولس دوه زره دريم (۲۰۰۳) کې ئې کونړ کې د پښتو ادبي

هنري ټولنه ، په نوم ټولنې جوړې کړې.

دې دوران کې کبير ستوری د ځينو مجلو مشر او د اېډيټوريل بورډ غړی هم پاتې شوی وه ، د هغو مجلو نومونه دا دي: سپرغی، ولس ژغ، لمبه؛ پير روښان او د خبير ورمه.

کال نولس سوه يو اتيائم کې جرمني کې مېشته پښتنو د «پښتون سوشل ډيموکرېټک پارټي (PSDP) په نوم يو ګوند جوړ کړ کبير ستوری يې بنسټ ايښوونکو کې شامل او ددې ګوند صدر شو.

په سياسی لحاظ کبير ستوری د باچا خان د فلسفې پلوي و او دهغې لارښودنې په رڼا کې ئې د پښتنو د يووالي ، آزادۍ او خېر ښيګړې د پاره کار کولو. ادبي ميدان کې د اجمل خټک په پل روان و، چې پښتو کې د ترقي پسند ادب پلار ګڼلی شي، د سياسي هلو ځلو په وجه پاکستان کې کبير ستوری کال نولس سوه درې اتيايم او څلوراتيم (۱۹۸۴ ـ ۱۹۹۳) کې جيل ته هم تلی و.

کبير ستوری ديارلس کتابونه چاپ کړی وو او څه نور ورسره چاپ ته تيار وو ، دی کې غالبا يو کتاب جرمنی کې دی ، او دوه نور يې پښتو- الماني او انګليسي ژبو کی هم ليکلي دي دده ځينی چاپ شوی کتابونه دا دی:

ويره (د ساپوهنې په رڼا کې د ويرې نظري پېمانه او درمل)

ژوندي خيالونه (د شعرونو ټولګه)

د قلم توره (د شعرونو ټولګه)

د هوښيارتيا تله (طبي موضوع)

ژبساپوهنه (د ژبې سائيکالوژي)

سندريز پيغام (د شعرونو ټولګه)

خوږی مصری او نور...

په لنډه توګه کبير ستوری د علم او عمل خاوند او په زړه کې ئې د پښتون او پښتو مينه په چپو وه ، خپل توان او مال ئې پښتو او پښتون ته وربخښلی و.

محمد شیرین گردیوال، جرمني

د پښتو او پښتنو د ملي قافلې سرکښ

د پښتو او پښتنو د ملي قافلې سرکښ، پیاوړی او ننګیالی، زما د سیاسي او ټولنیز ژوند کلک ویاړلی، خوږ او نژدې دوست او ملګری ډاکټر کبیر ستوری ددې فاني دنیا نه د ابدي دنیا په سفر وخوځېده.
(انا لله و انا الیه راجعون)

د چا به پلار، د چا بابا، د چا کاکا، د چا ماما به وي، خو ددې رشتې نه وروسته د دوستی، انسانیت او پښتونولی د ټینګو مزو او تارونو په چوکاټ کې ماته د هرڅه نه رانژدې دوست او ملګری و.

ملګریه! څښتن تعالی دې جنتونه په نصیب کړه.

خو ملګریه! د جنت ښاپېریو ته هم دا زېری ورکړه، چې ستا ملګري به ستا د ملي مبارزې او قامي وحدت ترانه ژوندی او ځلانده ساتي.

ملګریه! ستا ژوند د پښتنو او پښتونولی خزانه، د علم او ټولنیز ژوند د لارې او منزل ډیوه، د پت، غېرت، ښېګنې او وفا زمرمه، د پښتنو د ملي یووالي او قومي وحد ناره او د پښتنو د خیر، ابادی او سوکالی دپاره نری د رنګینو نه ډکه او مسته وږمه وه.

د پښتونولی د ستر بڼ توتي!

ته خو لاړې، خو زه او زما ملګري په ایمانداری درسره دا ژمنه کوو، چې ستا د پښتو او پښتونولی هڅې او د قومي وحدت، د ملي ترانې او نارې

څپې به د نړی په ګوټ ګوټ کې د پښتنو زړونو او فکرونو ته وررسوو.

د ډاکټر کبیر ستوري ژوند ته ځغلند نظر

خدای ښښلی ډاکټر کبیر ستوری د پښتو ژبې ملي منلی شاعر، لیکوال، څېړونکی، ژورنالېست او دیپلوم ساپوه و.

ښاغلی ډاکټر کبیر ستوری په هډ پښتون، په ټبر مېرداد خېل، چې د پښتنو د یوسفزو د پرګنې پورې اړه لري. ستوری د لعل محمد خان زوی او د برې پښتونخوا د کونړ د تنر په کلي کې پر ۱۳۲۱هـ کال کې زېږېدلی دی.

ده خپله لومړنی زده کړه د خاص کونړ په لومړني ښوونځي او په کابل کې د رحمان بابا په لېسه کې او خپله لوړه زده کړه د جرمني د فرانکفورټ، کولن او ماربورګ په پوهنتونونو کې د ساپوهنې په څانګه کې، چې فلسفه، سیاسي پوهنه او ټولنپوهنه ورسره مل وه، سرته رسولې ده.

ستوری د پښتنو ټولنیز ولسولیز ګوند د بنسټ ایښودونکیو مخکښانو څخه دی.

د شاعری په نړی کې د یوه پرمختللي ادبي بهیر پورې اړه لري، چې مشر نماینده یې د پښتو د ادب پلار اجمل خټک دی. د پښتنو د یووالي، خپلواکی او سوکالی دپاره ده ته د باچا خان نظریو ژوند وربښلی دی.

ستوری د پښتو د یو ګڼ شمېر کتابونو مولف او لیکوال و، چې وایي:

ساه مې واخله خو پښتو رانه وانخلې
زه پښتون یم په پښتو باندې پتمن یم
که زما ستوري په قبر چېرې راشې
په پښتو راته دوعا کړه پرې مېن یم

روح دې یې ښاد وي.

د بلوچستان په زیارت ښار کې د پښتو ژبې نړیواله څېړنغونډه

د پښتو ژبې په اووم نړیوال سمینار کې د ګډون لپاره د افغانستان او پاکستان په ګډون له بېلابېلو سیمو څخه پښتنان پوهان، لیکوالان، څېړونکي او شاعران د اګست د میاشتې په لومړی نېټه د سه شنبې په ورځ د کوټې ښار ته رارسیدلي وو، په کوټه کې د یوې شپې تر تېرېدو وروسته د اګست په دوهمه د پنجشنبې د ورځې په مازدیګر ټول میلمانه د کاروان په شکل کې له کوټې ښار څخه د زیارت ښار ګوټي په لور چې د بلوچستان یو سیاحتي مرکز هم دی وخوځېدل.

نږدې ماښام وو چې د زیارت ښار ته ورسیدو.

د زیارت نږدې ټول ښار د اوبښتو په ونو کې پټ دی چې د غرونو په ډډو د شنو ونو تر منځ پکې ځای پر ځای هوټلونه او میلمستونونه جوړ شوي دي، د ماخوستن د ډوډی تر خوړلو وروسته ټول مېلمانه بېلابېلو میلمستونونو ته ورسول شول.

د شپې ناوخته خبر شوو چې د افغانستان له بېلابېلو سیمو څخه راتلونکي په سلګونو لیکوالان، څېړونکي او شاعران په پوله باندې د پاکستاني چارواکو لخوا نیول شوي او یو شمېر یې بیرته له پولې د افغانستان لوري ته اړول شوي دي، له دې جملې څخه یو هم افغان سکه ډیاسنګه انجان وو چې نږدې د یوې اونی لپاره پاکستاني چارواکو په بند کې ساتلی وو.

د شپې له تېرېدو وروسته په سبا د اګست د میاشتې په دریمه د پنجشنبې په ورځ سهار لس بجې د پښتو ژبې اووم نړیوال سیمنار یا څېړنغونډه د (پښتو ژبې برخلیک په یووشتمه پېړۍ کې) (تر سرلیک لاندې پیل شو).

په دغې څېړنغونډه کې چې کوربه یې پښتو ادبي غورځنګ وو پر افغانستان او پاکستان سربېره د نړی له یو شمېر بهرنیو هیوادونو څخه د پښتو ژبې پوهانو، لیکوالانو، څېړونکو او شاعرانو ګډون کړی وو چې پرانیستنه یې د افغانستان د علومو د اکاډمی غړي، څېړونکي، لیکوال او شاعر استاد عبدالله بختاني خدمتګار وکړه.

د څېړنغونډې د لومړی برخې د مشرتابه لپاره له پېښور څخه راغلی لیکوال او شاعر سلیم راز، مېلمه عبدالله بختانی خدمتګار او کوربه وتلی فولکلوریسټ او لیکوال سیال کاکړ وټاکل شول، همدا راز د دغې برخې لپاره آستاد محمد آصف

صمیم، ډاکټر طارق رشاد، عبدالغفور لېوال، رحمت شاه سایل، اسیر منګل، سعید ګوهر د مېلمنو په توګه دریځ ته وبلل شول.

وروسته د پښتو ادبي غورځنګ مشر او د یادې شوې نړیوالې څېړنغونډې سمبالوونکي محمد صادق ژړک ټولو برخه والو ته ښه راغلی ووایه او له ټولو هغو کسانو چې د څېړنغونډې په جوړولو او سمبالولو کې یې مرسته کړې وه مننه وکړه.

نوموړي له افغانستان څخه د راتلونکو مېلمنو سره په پوله د پاکستاني چارواکیو بد چلند وغانده او د افغانستان د ملي تلویزیون د کارکوونکي او شاعر انجان سنګه نیول کیدل یې وغندل.

له دغې جملې څخه د کابل پوهنتون یو تن محصل او د خولی مجلی مسئول مدیر عبدالله کامه وال ټول افغان ته وویل چې په ډېر زحمت یې په څېړنغونډه کې د ګډون لپاره ځان رارسولی دهغه په وینا:

((مونږ پاکستاني چارواکو ته په ګډه پوله باندې په څېړنغونډه کې د ګډون بلنلیکونه وروښودل خو هغوی زمونږ ژبې ته ښکنځل کول او په ګڼ شمېر لیکوالانو او شاعرانو یې د کوتکونو وارونه وکړل او په ډېر سپکاوي بیرته له پولې هغې غاړې ته وشړل)).

د سیمنیار لومړی برخه د پیغامونو په لوستل پیل شوه چې لومړی پکې د افغان ولسمشر حامد کرزي پیغام د تکړه لیکوال او شاعر عبدالغفور لېوال له خوا ولوستل شو او تر غرمې پورې د بېلابېلو ټولنو، داستازو لخوا د هغوی پیغامونه وړاندې شول.

د پیغامونو د برخې په پای کې دریځ ته بلل شویو مېلمنو په خپل وار سره دغه څېړنغونډه وستایله او د پښتو ژبې د ودې او پرمختګ په لاره کې ګټوره وبلله.

د غرمې تر ډوډی او د ماسپښین تر لمانځه وروسته د مقالو برخه پیل شوه چې تکړه کیسه لیکوال طاهر اپریدی یې د رئیس، لیکوال او شاعر عبدالغفور لېوال د مرستیال او د پښتو ژبې وتلی شاعر درویش درانی د منشي په توګه وټاکل شول.

د مقالو په دغې برخه کې ډاکټر میا سهېل انشا، عارف تبسم، فاروق سرور او سلیم ښنګښ په خپل وار سره د پښتو ژبې او ادب په بېلابېلو اړخونو لیکلې شوې مقالې وړاندې کړې.

د نړیوالې څېړنغونډې دوهمه غونډه د اګست د میاشتې په څلورمه د پنجشنبې په ورځ د سهار په لسو بجو د پښتو ژبې او ادب پر بېلابېلو څانګو د علمي او څېړنیزو مقالو په وړاندې کولو سره پیل شوه، د دغو علمي او څېړنیزو مقالو د لومړی برخې د مشر په توګه له کندهار څخه راغلی لیکوال او شاعر ډاکټر طارق

رشاد. د مرستیال په توګه له اسلام آباد څخه راغلی لیکوال او شاعر هاشم بابر. لیکوال او شاعر سید خیرمحمد عارف د منشي په توګه وټاکل شول.

په دغه نړیواله څېړنغونډه کې نږدې دوه زره پوهانو، لیکوالانو، څېړونکیو او شاعرانو د افغانستان او پاکستان په ګډون له یو شمېر بهرنیو هېوادونو څخه ګډون کړی وو.

د څېړنغونډې لومړۍ مقاله سیاسي څېړونکي او لیکوال ولي محمد ولي د مورنۍ ژبې ارزښت تر سرلیک لاندې وړاندې کړه.

ښاغلي ولي د افغانستان او پاکستان له چارواکو وغوښتل چې د ملګرو ملتونو د کلتوري څانګې یونیسکو له قانونو سره سم دې ماشومانو ته په مورنۍ ژبه زده کړې برابرې کړي.

نوموړي وویل چې د پښتو ژبې د کتابونو د بازار د نه درلودلو یولامل پخپله پښتانه لیکوالان هم دي د هغه په وینا ځینې خبرې د کتاب په شکل کې د لیکلو او خلکو ته د وړاندې کولو نه وي ده وویل چې که لیکوالان په یوه موضوع باندې تر کار کولو له مخه فکر وکړي او هغه څه خلکو ته وړاندې کړي چې د پښتو ژبې او ادب په ګټه وي نو په دې ډول به له یوې خوا پښتو کتابونه بازار پیدا کړي. خلک به ګټه ځینې واخلي او په نورو ژبو کې به وژباړل شي.

له ښاغلي ولي وروسته د افغانستان د علومو د اکاډمۍ غړي تکړه څېړونکي او لیکوال عبدالله بختاني خدمتګار (د پښتو ژبې بر خلیک په یویشتمه پېړۍ کې) تر سرلیک لاندې علمي مقاله واوروله او د پښتو ژبې دودې او پرمختګ په لاره کې یې د پښتو ژبې د کتابونو لپاره د بازار پیدا کولو د لارو چارو په لټولو ټینګار وکړ.

نوموړي وویل دغه کار به د اقتصادي پیاوړتیا تر څنګ د پښتو ژبې د پوهانو، لیکوالانو او شاعرانو د افکارو او هلو ځلو په خپرولو کې ګټور ثابت شي د هغه په وینا پښتانه د نړۍ په بېلابېلو او لرې پرتو سیمو کې ژوند کوي چې له همدې امله د کتابونو مینه وال کتابونو ته لاس رسی نلري او د یو بل له حالاتو نه ناخبره دي.

د پېښور د مردان د سیمې او سیدونکي شاعر او لیکوال محمد زبیر حسرت د سهیلي پښتونخوا د شاعرانو د شعر د کیفیت او څرنګوالي په اړه مقاله واوروله.

ورپسې د پښتو ژبې وتلي او انقلابي شاعر رحمت شاه سایل د نړیوالتوب او پښتو شاعري تر سرلیک لاندې مقاله وړاندې کړه او د نړیوالتوب یا ګلوبلائزېشن په اوسني چټک پرمختیایي یون کې یې د پښتو ژبې اړتیاوې او غوښتنې په ګوته کړې.

لیکوال او شاعر عبد الکریم بریالي هم خپله مقاله د پښتو شعر او شاعر تر

سرلیک لاندې وړاندې کړه چې د خپلې لیکنې په ترڅ کې یې د اوسمهالي پښتو شعر بهیر وارزاوه او د پښتو شعر پر غوښتنو او اړتیاوو یې رڼا واچوله.

په څېړنغونډه کې مقاله ویونکو د مقالو تر اورولو وروسته د ګډونوالو پوښتنو ته ځوابونه وویل او د تاودو بحثونو په ترڅ کې بېلابېل مسائل وڅېړل شول.

په څېړنغونډه کې د مقالو د برخې تر پای ته رسېدو وړاندې د دغې برخې مشر ډاکټر طارق رشاد وینا وکړه او غونډه یې علمي او ګټوره وبلله.

د غرمې له ډوډۍ او د ماسپښین تر لمانځه وروسته د مقالو دوهم برخه د ډاکټر طارق رشاد په ریاست پیل شوه چې لومړی پکې د پښتو ژبې وتلي او خوږژبي شاعر درویش دراني خپله مقاله د (شاعر او د الیکس پونده) تر سرلیک لاندې وړاندې کړه.

له ښاغلي درویش دراني وروسته د پښتو ژبې نومیالي څېړونکي، ژبپوه، شاعر او لیکوال استاد محمد اصف صمیم خپله مقاله د (په پښتو ژبه کې د نوو نومونو اړتیا او وړتیا) تر سرلیک لاندې وړاندې کړه او په پښتو ژبه کې یې د نوو نومونو په ارزښت خبرې وکړې.

نوموړي په کابل کې د مخابراتو د وزارت لخوا د مایکروسافټ د دوو پروګرامونو د پښتو کولو په اړه ګډونوالو ته معلومات ورکړل.

د غونډې وروستۍ برخه چې مقالو ته ځانګړې شوې وه د پښتو ژبې د نوماند او وتلي شاعر رحمت شاه سایل په مشرتابه، د آستاد محمد آصف صمیم په مرستیالۍ او د عبدالخالق مندوخېل په منشیتوب پیل شوه.

ددې برخې په پیل کې کیسه لیکوال پروفیسر اسیر منګل (د پښتو لنډې کیسې نن، پرون او سبا) تر سرلیک لاندې په پښتو ژبه کې د لنډې کیسې پر تاریخچه رڼا واچوله، او په پښتو ژبه کې یې د لنډې کیسې برخه کمزورې وګڼله.

لیکوال او شاعر عصمت الله زهیر په پښتو ژبه کې د مزاحمتي ادب په بهیر وږغېد او په پښتو ژبه کې یې مزاحمتي ادب د پښتنو د جغرافیایي او سیاسي حالاتو زېږنده وګانه.

امین الله احمدي خپله مقاله د (لیکونه سرلیکونه په پښتو ادب کې) تر سرلیک لاندې وړاندې کړه. نوموړي د خپلې مقالې په ترڅ کې په پښتو ژبه کې د لیک لیکلو پر ارزښت وږغېد او ویې ویل چې ګڼ شمېر پښتانه او س هم په پښتو لیک نه کوي.

هغه د پښتو فلمونو پر نیمګړتیاوو هم رڼا واچوله او اوسمهالي پښتو فلمونه یې بربنډ او د پښتني کلتور او تهذیب سره په ټکر کې وګڼل.

وتلي فولکلوریسټ او لیکوال ولي محمد خان سیال کاکړ د پښتو ژبې د ادیبانو

د یووالي پر مسئله خبرې وکړې او د پښتو ژبې د ودې او پر مختیا په لاره کې یې د لیکوالو تر منځ یووالی اړین وګانه. نوموړي وویل چې د لیکوالو تر منځ د یووالي نه موجودیت د پښتو ژبې د ودې او پرمختیا لاره ډب کوي.

د پښتو ژبې د نړیوالو کنفرانسونو بنسټ ایښودونکي، شاعر او لیکوال سلیم راز هم خپله مقاله وړاندې کړه، هغه په مزاحمتي ادب او د پښتو ژبې په پرمختګ هر اړخیزې خبرې وکړې.

له کابل څخه راغلي ځوان لیکوال محبوب الله محبوب په کمپیوټري نړۍ کې د پښتو ژبې پر پرمختګ خبرې وکړې او برخواله ته یې (پښتو ژبه او د کمپیوټري ټیکنالوژۍ پرمختګ) تر سرلیک لاندې خپله مقاله وړاندې کړه، هغه په کمپیوټري نړۍ کې د ویبپاڼو پر رول او ارزښت رڼا واچوله او د ویبپاڼو او ویبلاګونو جوړول یې د اوسني پرمختللي دور له غوښتنو سره سم د ژبې په پرمختګ کې مهم وبلل.

نوموړي په کمپیوټري نړۍ کې د یو شمېر ځوانانو په ځانګړي ډول د اسرار احمد کریمزي یادونه او ستاینه وکړه چې په دې وروستیو کې یې د پښتو استوزګر په نوم یو میسنجر جوړ کړی دی.

له کابل څخه راغلي خوږژبي لیکوال او شاعرعبدالغفور لېوال (په شعر کې د فکر او خیال موازنه) تر سرلیک لاندې علمي مقاله وړاندې کړه او د شعر په جوړښت کې یې شعري عناصر، تخیل، فکر او یو شمېر نور اړخونه په ګوته کړل. شمس الدین شمس (د پښتني هڅوب ښه اړخونه) تر سرلیک لاندې په خپله مقاله کې د پښتنو د کلتور پر لرغونتوب خبرې وکړې او په اوسني دور کې یې د پردیو کلتورونو د یرغل څخه د ځان ساتنې لارې چارې په ګوته کړې.

ورپسې د وتلي څېړونکي او تاریخپوه پوهاند محمد حسن کاکړ مقاله (د پښتنو راتلونکې) تر سرلیک لاندې د محمد نعیم آزاد لخوا ولوستل شوه.

په مقاله کې د پښتنو او پښتو ژبې په وروسته پاتې والي خبرې شوې وې د نوموړي په وینا د ډېورنډ د کرښې دواړو غاړو ته څلوېښت میلیونه پښتانه ژوند کوي او په منځني اسیا کې په دومره ګڼ شمېر کې بل قوم نشته خو پښتانه په لوی لاس له علم او پوهې څخه لرې ساتل او یووالي ته نه پرېښودل کېږي.

وروسته خان زمان کاکړ (په ګلوبلائزېشن کې د شاعرۍ کردار) غازي سیال (د پښتو په پرمختګ کې د موسیقۍ ونډه) او هدایت فیضي د (پښتو ژبه په اوسني دور کې) تر سرلیکونو لاندې خپلې مقالې واورولې او په دې ډول د دوهمې ورځې د مقالو وروستۍ برخه پای ته ورسېده.

په څېړنغونډه کې هر مقاله ویونکي د خپلې مقالې تر اورولو وروسته د برخه

والو پوښتنې ځواب کړې او د هغوی له خوا پر ټاکل شویو موضوعاتو تاوده بحثونه وشول.

د مقالو د برخې له پای ته رسېدو وروسته استاد محمد اصف صمیم، سلیم راز، عبدالغفور لېوال او سعید ګوهر (د څېړنغونډې د ارزونې د کمېټې) غړي وټاکل شول).

د پرېکړه لیک د کمېټې) لپاره ډاکټر طارق رشاد، حامد خاخی، رحمت شاه سائل، حنیف خلیل، اسیرمنګل، خالد خان خټک، خلیل باور، نصیب الله سیماب، رازق فهیم، عادل اڅکزی، ډاکټر لیاقت تابان، نعیم ازاد، بشیر احمد فیضان، او عصمت زهیر وټاکل شول.

د نړیوالې څېړنغونډې درېیمه ورځ د اګست د میاشتې په پینځمه د شنبې په ورځ د پښتو ژبې نامتو پوهانو، لیکوالانو، شاعرانو او څېړونکیو ته د جایزو په ورکولو پیل شوه.

د جایزو د وېش د دغې برخې لپاره له اسلام اباد څخه راغلی لیکوال او شاعر هاشم بابر د مشر، وکیل او سیاستوال عزیزالله د لومړي مرستیال، اکبر ترین د دویم مرستیال او د زیارت ښارګوټي ښاروال دلاور خان کاکړ د مېلمه په توګه وټاکل شول.

دغه جایزې په لره او بره پښتونخوا کې د پښتو ژبې نوموتو پوهانو، لیکوالانو، څېړونکیو او شاعرانو ته د هغوی د وړتیاوو او دپښتو ژبې په بېلابېلو څانګو کې د زیاتو خدمتونو له امله ووېشل شوې:

د جایزو د وېش تر بشپړېدا وروسته له کابل څخه راغلي لیکوال او شاعر عبدالغفور لېوال د نړیوالې څېړنغونډې د بهیر د ارزولو لپاره د ټاکل شوې کمېټې په استازۍ د ریخ ته وبلل شو. نوموړي د نړیوالې څېړنغونډې ورځنی بهیر ګټور وارزاوه او یاده شوې غونډه یې د پښتو ژبې او ادب د ودې او پرمختیا په لاره کې یو ارزښتناک ګام وګاڼه، نوموړي په څېړنغونډه کې د پښتو ژبې د ودې او پر مختیا په لاره کې د وړاندې شویو لارو چارو په عملي کولو ټینګار وکړ او د دغسې نړیوالو څېړنغونډو د بیا بیا جوړولو هیله یې وکړه.

ورپسې لیکوال او شاعر ډاکټر لیاقت تابان د پرېکړه لیکونو لپاره د ټاکل شوې کمېټې په استازۍ د نړیوالې څېړنغونډې پرېکړه لیک ولوست چې د برخه والو له خوا د لاسونو په پورته کولو ومنل شو.

د پرېکړه لیک په یوه ماده کې د یوې نړیوالې مرکې د جوړېدو غوښتنه شوې وه تر څو په نړۍ کې مېشت پښتانه پوهان، لیکوالان، څېړونکي او شاعران له دې لارې له یو بل سره اړیکې ولري اود پښتو ژبې د علمي کولو، دفتري ګرځولو او داسې

نورو چارو لپاره په ګډه کار وکړي.

د پرېکړه لیک په یوه بله ماده کې غوښتنه شوې وه چې په لره او بره پښتونخوا کې دې پښتنو ماشومانو ته په مورنۍ ژبه د زده کړې شرایط برابر شي .

یوه بله ماده دا وه چې په پاکستان کې دې پښتني سیمې د پښتونخوا په نوم ونومول شي. د پښتون د نوم په اړه چې په پېښور کې کوم قرارداد منظور شوی وو هغه دې عملي کړای شي او په یادو شویو پښتون میشتو سیمو دې کې دفتري او د ښوونې ژبه هم پښتو شي.

د پرېکړه لیک تر وړاندې کولو وروسته د پروګرام بله برخه نړیوالې مشاعرې ته ځانګړې شوې وه چې په سلګونو شاعرانو پکې خپل شعرونه واورول .

ورپسې د موسیقۍ برخه پیل شوه چې د یو شمېر سیمه ییزو سندرغاړو په ګډون له پېښور څخه راغلیو وتلیو سندرغاړیو ګلزار عالم او امجد شهزاد هم سندرې وویلې او د پښتو وتلي سندرغاړي ګلزار عالم ته د موسیقۍ په برخه کې جایزه هم ورکړل شوه.

د غه نړیواله غونډه په دریمه ورځ د مشاعرې او د ټنګ ټکور تر پروګرام وروسته چې د شپې تر ناوخته یې دوام درلود پای ته ورسېده.

د پښتو ژبې د نړیوالې غونډې په پرېکړه لیکونو کې غوښتنه شوې وه چې د پښتنو د یووالي او پښتو ژبې د لا ودې او پرمختیا په موخه دې یوه نړیواله مرکه جوړه او د چارو د سمبالښت لپاره دې یې په بېلابېلو حوزو کې استازي وټاکل شي.

د یادې شوې پښتو مرکې لپاره د استازیو نوم ونه، د اګست د میاشتې په اوومه د دوشنبې په ورځ د لیکوال او شاعر پروفیسر سلیم راز له خوا د یو خبري کنفرانس په ترځ کې اعلان شول.

د دې نړیوالې مرکې د سمبالښت د جرګه ګۍ لپاره له کابل څخه عبدالغفور لېوال، له ننګرهار څخه استاد محمد آصف صمیم، له کندهار څخه ډاکټر طارق رشاد، له پکتیا څخه پیر محمد کاروان، له پېښور څخه سلیم راز، او له کراچۍ څخه طاهر اپرېدی د غړو په توګه وټاکل شول، او له کوټې څه محمد صادق ژړک د منشي په توګه وټاکل شو .

د نړیوالې مرکې د سمبالښت د جرګه ګۍ لخوا په اتو مادو کې یو پرېکړه لیک په لاندې ډول صادر شو:

۱ .د جرګه ګۍ غونډې به په هرو دریو میاشتو کې یو ځل له پورتنیو شپږو ګونو حوزو څخه په مناسبه سیمه کې جوړېږي..

۲ .جرګه ګۍ یوازې یو کس منشي (سیکرټري) لري چې د جرګه ګۍ د اړیکو او

غونډو چارې سمبالوي.

۳ .د جرګه ګۍ د پراختیا لپاره د بېلابېلو پښتو مېشتو هیوادونو استازي هم په جرګه ګۍ کې شاملېږي. په دې صورت کې به د هغو اړونده سیمې هم د یوې فرهنګي حوزې په توګه پېژندل کېږي.

۴ .جرګه ګۍ به په خپله دوهمه ناسته کې د پښتو نړیوالې مرکې د جوړښت کړنلاره جوړوي.

۵ .د غونډو پر مهال به تر ټاکلې حوزې پورې، استازي په خپلو امکاناتو ورځي او هلته به د فرهنګي حوزې استازي د جرګه ګۍ د کوربه توب مسئولیت پر غاړه لري.

۶ .د هرو دوو غونډو تر منځ ښايي ټول غړي له منشي سره په هماهنګۍ کې یو د بل سره وګوري.

۷ .د غونډو د ټاکنې مهال به د روانې میاشتې اګست له اوومې نېټې څخه شمارل کېږي.

۸ .د جرګه ګې دویمه غونډه به په ننګرهار کې جوړېږي.

د یادونې وړ ده چې د بلوچستان په زیارت ښار ګوټي کې د (پښتو ژبې بر خلیک په یویشتمه پېړۍ کې) تر سرلیک لاندې نړیواله غونډه د پښتو نړیوالې مرکې د جوړېدو د اعلان سره سم د یو سترې لاسته راوړنې په توګه پای ته ورسېده.

دښمـــن پـــه زوره ننـــوت پـــه کـــور د پښتانـــه
خـــو دغـــه کـــار یـــې هـــم وکـــړ پـــه زور د پښتانـــه
چالاکـــه دښمنـــان چـــې یـــې ســـر وړي هغـــه مهـــال
مشـــغول لکـــه ماشـــوم کـــړي پـــه څـــه ورور د پښتانـــه
وېړيا به یې هم درکړي که یې زړه وي ستا په کار
خـــو ســـر پـــه هـــر حالـــت کـــې دی پـــه پـــور د پښتانـــه
درویـــش وریســـې ټـــول عمـــر اخیســـتی و څـــراغ
خـــو چرتـــه یـــې هـــم ونـــه لیـــد غمخـــور د پښتانـــه

درویش درانی

د خیر، ښېګڼو سمبول

مبارز څاپی- جرمني

کـــه ګلان وکرئ د ژوند د سر درو په څوکو
زه به یې سیل لره درځم د جګو غرو په څوکو

دا و د ارواښـــاد "ســـتوري" د زړه اواز. هغـــه اواز، چـــې د ځمکـــې پـــر مـــخ د لومـــړي انســـان نـــه نیـــولې تـــر وروســـتي انســـان پـــورې. هـــر کلـــه، هـــر چېرتـــه او پـــه هـــره ژبـــه کـــې د هـــر چـــا لـــه خـــوا را اوچـــت شوی او را اوچتېږي به.

هـــوا د ځمکـــې پـــر مـــخ، چـــې کلـــه انســـان پنځېـــدلی او مېشـــت شـــوی، د انســـاني ټـــولنې د ژونـــد او ژواك د ســـوله ییـــزه، ښـــکلا ییـــزه او نیاومنـــه چاپېریـــال د رامنځتـــه کېـــدنې، څـــارنې او ســـاتنې پـــه موخـــه، هـــر کلـــه، پـــه هـــره ژبـــه او بیـــا هـــر انســـان تـــه د خیـــر او ښېګڼـــو لیـــارښوونې شـــوې دي. دا کـــه د لـــوی څښـــتن پـــه هـــدایاتو کـــې وي او کـــه د زمـــانې د پوهـــانو او عالمـــانو پـــه وینـــاوو کـــې. د اســـلام د ســـپېڅلي دیـــن پـــه هـــدایاتو او لیـــارښوونو کـــې یـــوه خبـــره دا هـــم راغلـــې ده، چـــې وایي:

(الباقیات الصالحات).

ژباړه: څه شی، چې پات کېږي، هغه ښېګڼې دي.

زموږ په پښتو ژبه کې هم لا یو متل شته، چې وایي:

خپل عمل د لیارې مل دی.

د خیـــر او ښېګڼـــو د انـــدونو د پـــراخې دودېـــدنې پـــه هڅـــو کـــې د پښتـــو ژبـــې پوهـــانو او شـــاعرانو هـــم ډېـــرې خـــوږې او پـــه زړه پـــورې وینـــاوې کـــړې دي؛ لکـــه چې غیب اللسان شاعر حضرت عبدالرحمن بابا وایي:

کـــــر د ګلو کړه چې سیمه دې ګلزار شي
اغزي مه کره چې پښو کې به دې خار شي

رحمـــان بابـــا، چـــې پـــه پښتنـــي ټـــولنې کـــې زېږېـــدلی، رالـــوی شـــوی او شـــاعر شـــوی، د خـــپلې ټـــولنې کـــره وره یـــې لـــه نـــژدې څخـــه لیـــدلې، څـــارلې او شـــعوري غبرګـــون یـــې هـــم ورتـــه ښـــودلی دی. دا داســـې برېښـــي، چـــې: پښتـــون ولـــس لا د رحمـــان بابـــا پـــه مهـــال کـــې هـــم لکـــه د اوســـني مهـــال پـــه څېـــر پخپلـــو سیمـــو کـــې بـــه د

ګلونـــو پـــر ځـــای غـــزل کـــرل، یعنـــې پخپلـــو منځونـــو کـــې د ورورولـــۍ او محبـــت د ګلونـــو پـــر ځـــای بـــه یـــې د توربـــورۍ او میرځـــی کرغېـــړن ازغـــي کـــرل او هـــر چـــا بـــه هـــر چېرتـــه د هـــر رنګـــه ازغنـــو انـــدونو او دودونـــو پـــه ودې ورکولـــو کـــې نـــه ستومانه کېدونکې هلې ځلې کولې.

د رحمـــان بابـــا د غبرګـــون پـــه څېـــر ارواښـــاد "ســـتوري" هـــم د پښتنـــو اوســـنیو ازغنـــو او کرغېړنـــو دودونـــو د لـــه منځـــه وړلـــو پـــه لیـــاره کـــې، لا لـــه پښتونخـــوا نـــه ډېر لرې په اروپا کې هم خپله چیغه پورته کړې او ویلې یې دي، چې:

که ګلان وکـــــرئ د ژوند د سردرو په څوکو
زه به یې سیل لره درځم د جګو غرو په څوکو

لکـــه چې مـــې وویلـــې، دا هغـــه چیغـــه ده، چـــې څـــو پېړۍ پخـــوا د رحمـــان بابـــا لـــه خـــولې نـــه هـــم راوتـــې وه، تـــوپیر دادی، چـــې رحمـــان بابـــا پخپـــل ولـــس کـــې مېشـــت و او د خپـــل ولـــس پـــه منـــځ کـــې یـــې خپـــل ولـــس تـــه بلنـــه ورکـــړې، چـــې د ازغنـــو دودونـــو پـــه بـــدل کـــې د محبـــت او یـــو والـــي د ګټـــور ژونـــد زړي وکـــرئ، څـــو سیمه مـــو د مینـــې پـــه ګلونـــو ګلزار او د یـــو والـــي پـــه زرغونتیـــا ښېـــرازه شـــي، چـــې ارواښـــاد "ســـتوري" هـــم همدغـــه بلنیـــزه غـــږ لا لـــه پښتونخـــوا نـــه ډېـــر لـــرې پـــه اروپـــا کـــې اوچـــت کـــړی او لـــه هـــر پښتـــون او پښتـــنې نـــه یـــې غـــوښتې دي، چـــې کـــه ددې اوســـنیو ازغنـــو انـــدونو او دودونـــو پـــر ځـــای پخپلـــو ســـردرو کـــې د ورورولـــۍ، د قـــومي یـــو والـــي او د ســـیمې د ښېـــرازۍ پـــه موخـــه د محبـــت ګلونـــه وکـــرئ؛ نـــو هغـــه ورځ بـــه لـــرې نـــه وي، چـــې زمـــا پـــه څېـــر ډېـــر نـــور پښتانـــه بـــه هـــم د ښـــو او ګټـــورو پوهنـــو، کســـبونو او کمـــالونو ســـره یـــو ځـــای لـــه اروپـــا، امریکـــا او د ځمکې لـــه نـــورو لـــرې سیمـــو څخـــه د پښتونخـــوا پـــه لـــورې د جګـــو او لـــوړو غرونـــو پر سرونو راوالوځي او راشي.

اروابنـــاد "ســـتوری" کـــه پـــه ژوندانـــه کـــې پـــه دې بریـــالی نـــه شـــو، چـــې خپلـــه پښتونخـــوا لـــه ګلونـــو ډکـــه ووینـــي؛ خـــو د جنـــازې تـــابوت یـــې پـــه ښـــه شـــانداره نمـــانځنو او پـــه سترو بدرګـــه ییـــزو مراســـمو کـــې لا د ډېـــرو لـــوړو لـــوړو غرونـــو پـــر څوکـــو لـــه اروپـــا نـــه د پښتونخـــوا ښـــکلې ســـردرې "کونـــړ" تـــه د قـــامي وحـــدت د سمبول پـــه توګـــه ولېـــږدول شـــو. هغـــه چـــې پخپـــل پلرنـــي هېـــواد، پـــه پلرنـــي کلـــي کـــې خـــاورو تـــه ســـپارل شـــوی، لـــه مـــوږ نـــه دعـــا غـــواړي، د خیـــر دعـــا، د بخښـــنې دعـــا او د جنتونـــو دعـــا. د هغـــو جنتونـــو دعـــا، چـــې د لـــوی خـــدای جـــل جلالـــه لـــه لوري د پښتون ولس لپاره په اخرت کې جوړ شوي دي.

د داســـې دعـــاوو ســـره ســـم دا هـــم زمـــوږ پـــه دنـــده کـــې شـــمېرل کېـــږي، چـــې:

اروا ښاد "ستوري" هېر نه کړو او د خپلو يادونو له ذهنونو څخه يې ونه باسو. د اروابښاد انساني ارخ ته، چې د خير او ښېګڼو، ورورولۍ او د ټول پښتون ولس د يو موټي کېدلو په لياره کې يو غټ سمبول ګڼل کېږي، د تل لپاره د منبت، د درناوي سره سم د هغه د ياد نمانځنه هم کوو.

په داسي حال کې چې پښتانه لا هم د ژبې، فرهنګ، اقتصاد او خپلواکۍ له پلوه د پرديو يرغلونو لاندې سلګۍ وهي او لا هم پښتانه له پوهنيزې، روزنيزې او د خداى ورکړيو شتمنيو څخه بې برخې، وېشلي، تالا او ترغۍ پاتې دي.

دغه لامل زموږ هر پښتون او پښتنې نه غواړي، چې د يو موټي کېدلو، پخپل هېواد کې د خپلې ژبې او فرهنګ د واک تر لاسه کولو او په دې توګه د اقتصادي او سياسي خپلواکۍ د لاسته راوړلو په لياره کې چې د اروابښاد "ستوري" سوچه ارمان ګڼل کېده، لا له پخوا نه زيات هلې ځلې وکړي، څو د زماني د غوښتنو سره سم خپل هېواد او ولس د ښېرازۍ او سمسورتيا په درشل کې ودرولى شو.

دغې موخې ته د رسېدلو په لياره کې دغه څو ټکي بايد په پام کې ولرو:

۱ـ د ملت د جوړوني، روزني او پالنې په هوډ پخپلې ملي ژبې باندې سمباله، يو غښتلي سياسي ګوند کې يو موټى او څواکمنه کېدل.

۲ـ په سيمه کې د هغه واکمنه دود پاله سياست بنسټ له بنسټه نړول، چې غواړي پښتانه لا پسې وېشلي، تالا او ترغۍ وساتي.

۳ـ د هغه ذهنيت پر ضد کلکه مبارزه کول، چې غواړي پښتانه د خپلې پښتو ژبې پر ځاى د اردو او پارسي ژبو په لوري بوځي.

که غواړو، چې په يو ويشتمه پېړۍ کې ژوندي پاتې شو، دغه پورتني درې ټکي، چې د اروابښاد "ستوري" د ژوند تګ لياره هم ګڼله کېدله د خپل ژوند د تګ لیارې په توګه وټاکو او پرې ټينګ ودرېږو.

نور نو تاسې او د ستاسو سياسي پوهه.
برى د لوى خداى له لوري دى.

پښتون امن جرګه

دوشنبې په ورځ په ۲۰ نوامبر ۲۰۰۷ نېټه دعوامى نيشنل پارټۍ (اى اين پي) په نوښت او غوښتنه په پيښور کښې د باچاخان په مرکزکې پښتون امن جرګه رابلل شوې وه چې په کښې د بيلا بيلو سياسى او مذهبى ګوندونو مشرانو او استازو، قومى او قبائيلى مشرانو، فنکارانو، هنرمندانو اوليکوالو ګډون اوتقريرونه وکړل جرګې ته د تقرير په وخت په قومى اسمبلۍ کښې دمخالفې ډلې مشر اودمتحده مجلس عمل سترسکتر ښاغلى مولانا فضل الرحمان وويل چې دپاکستان او افغانستان پښتانۀ يو وجود اويوه وينه ده اوددوى ترمنځ که هرڅو دبيلتون کرښې راښکل شويدى چې دوى ديو بل نه جدا وساتى خوولې دا ټول په خپلو کښې ديو کور خلق دى او هيڅوک يې جدا کولى نه شي. دپښتنو امن جرګې ته چې صدارت يې ښاغلى خان لالا محمد افضل خان کاوه دپښتونخوا ملى عوامى پارټۍ مشر ښاغلى محمود خان اچکزى، دعوامى نيشنل پارټۍ مرکزى صدر سينيټر اسفنديارولى خان، د اى اړ دى سترسکتر ښاغلى ظفر اقبال جګړا، دجماعت اسلامى صوبائى امير او پخوانى صوبائى سينئير وزير ښاغلى سراج الحق، ښاغلى نواب محمد اياز خان جوګيزى، ښاغلى شهاب الدين خان، ښاغلى درياخان اپريدى، دپى پى پى صوبائى صدر ښاغلى رحيم داد خان، ښاغلى سخى مرجان، ښاغلى وکيل خان اورکزى، ښاغلى بسم الله کاکړ، ښاغلى رحيم الله يوسفزى، پخوانى چيف سکتر ښاغلى خالد عزيز، دپيښور هائيکورټ پخوانى چيف جسټس ښاغلى ميامحمد اجمل، ښاغلى سردار على ټکر، ښاغلى جمال شاه، بريګيډئير(ر) ښاغلى محمود شاه، ښاغلى افضل خان خاموش، ښاغلى حامد الحق حقانى او نورو مذهبى، سياسى، قومى او قبائيلى مشرانو تقريرونه او ويناوى وکړى اودپښتنو په وطن کښې ئې دامن په ټينګښت زور واچاوه.

په پاى کى پښتون امن جرګى برخه والو له اړخه دا غوښتنې وشوې

• پښتون امن جرګه په خپل وطن کې د رواني خون رېزۍ د مخنيولو دپاره پښتنو ته د قامي اتحاد قايمولو غږ کوي ځکه چې بين الاقوامي اداري او حکومتونه په پښتون وطن کې په امن راوستلو کې پاتې راغلي دي او اوس دا زمونږ قامي ذمه واري ده چې د سياسي او نظرياتي اختلافاتو نه ځان اوچت کړو، خپل قامي وجود د بقا دپاره يو بل ته لاس ورکړو او د امن راوستلو دپاره په ټولو حکومتونو زور واچوو.

• پښتون امن جرګه په افغانستان کې د ورانۍ او تباهۍ په غرض کېدونکې بهرنۍ لاسوهنو غندنه کوي او د ټولو افغانانو نه غوښتنه کوي چې هغوى دې خپل سياسي اختلافات د قومي روغې جوړې په ذريعه د خبرو اترو له لارې هوار کړي مونږ په دې عقيده يو چې په افغانستان کې امن نه يواځې د افغانانو په ګټه دى بلکې د ټولې سيمې د امن او استحکام دپاره بنسټي شرط دى، بلکې لکه څنګه چې د تېرو څو کلونو واقعاتو ثابته کړې ده د افغانستان امن د ټولې نړۍ د امن دپاره ضروري دى.

• پښتون امن جرګه د پښتنو د قبايلي سيمې څخه د وحشيانه سياسي بزکشۍ مېدان جوړولو په کوششونو تشويش څرګندوي او پرديو قوتونو نه غوښتنه کوي چې هغه دې د قبايلي سيمو نه ووځي.

جرګه خپلو قبايلي ورونو ته داد ورکوي چې هغوى په دې مشکل وخت کې يواځې نه دي او ټول پښتانه د هغوى تر شا ولاړ دي

• دجرګې ګډون کوونکي غوښتنه کوي چې د قبايلي سيمې پښتنو ته دې بنيادي انساني حقوق ورکړاى شي او هلته دې د مقامي خلکو په خوښه سياسي او انتظامي اصلاحات راشي

• د دې تاريخي جرګې ګډون کوونکي دا خبره په ډاګه کوي چې د پوځي طاقت استعمال د هيڅ مسئلې حل نه دى، بلکې پوځي اپرېشنونو شته مسائل نور زيات پېچيده کړي دي

مونږ د سيمې په تنازعه کې لاس لرونکو ټولو ښکيل اړخونو (فريقينو) ته غږ کوو چې هغوى دې د پښتنو د ژوند، مال، ناموس او شتمنۍ احترام وکړي مونږ د پوځي طاقت د بې ځايه استعمال د واقعاتو د تحقيق غوښتنه کوو او د ولسي خلکو د ځان او مال ته د تاوان رسوونکو خلاف د قانوني

کاروايۍ کولو غوښتنه کوو.

• په امن جرګه کې خبرو اترو دا خبره په ګوته کړه چې د سياسي او مذهبي قوتونو او د معاشرې ټولو برخو په نمايندګانو کې د اتحاد ضرورت دى دوى بايد په وطن کې د امن راوستلو دپاره او د قومي وحدت حاصلولو دپاره په شريکه کار وکړي او خپلو قومي دښمنانو ته اجازت ورنه کړي چې هغوى دې د پښتنو داخلي اختلافاتو نه فايده اوچته کړي

• دغه جرګه په دې لحاظ تاريخي او د خپل نوعيت وړومبۍ جرګه ده چې پکې د ډيورنډ د کرښې نه ښکته د پښتنو د ټولو سيمو نمايندګان او مشران ګډون کوي په جرګې کې د مختلفو سياسي پارټيو مشرانو، ديني عالمانو، قومي او قبايلي مشرانو او دانشورانو په لره او بره پښتونخوا کې د امن قايمولو دپاره د خپلو خيالاتو اظهار وکړو او دا خبره يې ثابته کړه چې سياسي اختلافات دوى په يو ځاى کېناستو او په يو اواز د پښتنو قومي حقوقو د غوښتنو نه نشي ايسارولى. پښتانه په اينده کې هم د خپلو قومي، سياسي او اقتصادي حقونو د ترلاسه کولو دپاره د جرګې په ذريعه راټولېږي او د عملي ګامونو اوچتولو دپاره به د عمل لاره ټاکي.

د مبارکۍ پيغام

د پښتون سوشل ديموکراتيک پارټۍ (PSDP) د پښتنو د مشرانو د بيرته يو ځاى کيدو د پريکړې تود هرکلى کى او د يووالى به لاره کى ستر برياليتوب بولى.

د پښتون سوشل ديموکراتيک پارټۍ (PSDP) د عوامى نشنل پارټۍ (ANP) دمشر اسفند يارولى خان او د پښتونخوا قومى پارټۍ (PQP) دمشر خان لالا محمد افضل خان د بيرته يوځاى والى قدردانى کوى او مبارکى ورته وايي.

ډاکتر کبير ستورى
د پښتون سوشل ديموکراتيک پارټۍ مشر.

نوې زېرې

د پښتنو ټولنیز ولسولیز ګوند (PSDP) د مشرانو جرګې غونډه جوړه شوه

خبریال: نسیم خان ستوری

کولن ـ جرمني: په 02.02.2007 نېټه د جمعې په ورځ د ماښام په اوه بجو د جرمني د کولن په ښار کې د PSDP د مشرانو جرګې غونډه جوړه شوه. چې اجندا ئې پدې ډول ده.

١ـ د ګوند د نوی مشر په ټاکنه غور او د ګوندی چارو سمبالښت.

٢ـ د PSDP د مشر او بنسټ ایښودونکی اروابښاد ډاکتر کبیر ستوری لومړنی تلین لمانځل.

٣ـ د افغانستان او سیمی حالات.

(پښتنو ټولنیز ولسولیز ګوند) Pashtoons Social Democratic

Party ـ PSDP غونډه د جنرال سیکرټری ښاغلی هدایت الله خان بنګش له خوا د پښتنو ټولنیز ولسولیز ګوند د بنسټ ایښودونکی او مشر اروابښاد

ډاکتر ستوری روح ته په دوعا سره پرانستل شوه او د اروابښاد ستوری ناڅاپی مړینه ئې پښتون ملت ته نه جبران کیدونکی او نه هیریدونکی، وبلله د پښتون ملت د سوکالی، آبادی او سرلوړی په لاره کې د ده نه ستړیکیدونکی مبارزه، خدمتونه او هلی ځلی چې د خپل ژوند تر اخری سلګی پوری ئې کړی وستایلی او د لوی خدای په دربار کې ورته د جنت فردوس غوښتنه وکړه. ورپسې د غونډې د دود سره سم د ګوند مشر سلا کار ښاغلی حاجی فضل الرحمن شیر ددی غونډې د مشر او د خپرونو چارو مشر ښاغلی عزیز سرشار د منشی په توګه وټاکل شول.

د غونډې د اجندا د لومړی برخی په اړوند د PSDP د منشور سره سم د

ګوند لومړی مرستیال ښاغلی علی خان محسود به د ګوند د نوی مشر تر ټاکنو پوری د ګوند د مشر ټولی د ندی سرته رسوی.

د مشرانو جرګی د هر اړخیزو، څیړنیزو، پوهنیزو مالوماتو، وړاندیزونو او غور وروسته د ګوندی چارو د لا پرمختګ او ښه سمبالښت په خاطر د ګوند د مشر تر څارنی لاندی د رایو په اتفاق سره د کاریوه واکمنه اوه کسیزه جرګه کې وټاکل شوه چې د ګوند د مشر د لارښونی، مشورو او د بنسټیزی (منشور) په رڼا کې به ګوندی چاری پرمخ بیائی چې غړی ئې په لاندی ډول دي.

١ـ د ګوند دوهم مرستیال ښاغلی محمد شیرین ګردیوال

٢ـ جنرال سیکرټری ښاغلی هدایت الله خان بنګش

٣ـ دکورینو چارو مشر ښاغلی مبارز څاپی

۴ـ د مشرتابه د دفتر (دارلانشاء) مرستیال ښاغلی نصیر ستوری

۵ـ د مشرتابه د دفتر (دارلانشاء) غړی ښاغلی ډاکتر شیر ولی شیر.

۶ـ د خپرونو چارو مشر ښاغلی عزیز سرشار.

٧ـ د فرانکفورټ د څانګی مشر ښاغلی لالا اقبال

د اړوابښاد ډاکتر ستوری د لمړنی تلین د لمانځلو په هکله مشرانو جرګی پریکړه وکړه چې په روان 2007 ع کال کې به یوه ستره پوهنیزه غونډه او سمینار جوړوی. دا چې اروابښاد ډاکتر کبیر ستوری نه یوازی د پښتنو ټولنیز ولسولیز ګوند (PSDP) مشرؤ، بلکه د هیواد ملی منلی او ډیر اړخیزه سرېتوب (شخصیت) دی. پښتون قام او ولس ته د ده سیاسی، ادبی، پوهنیزو او نه هیریدونکو سترو خدمتونو، مبارزی او هلو ځلو د درناوی په خاطر به همیشنی پوهنیزی غونډی او سمینارونه په بیلا بیلو بڼو کې جوړوی. د اروابښاد ستوری یاد به تل تازه ساتل کیږی او د ده خدمتونه به لمانځل کیږی. پدی برخه کې هم پورتنی جرګه ګی ذمه واری په غاړه لری.

د PSDP د مشرانو جرګی د هیواد دننه او بهر د ټولو هغو ټولنیزو، ملی سیاسی، پوهنیزو، ادبی، کلتوری، دولتی (سرکاری) او ولسی مشرانو او سرېتوبونو (شخصیتونو) څخه او همدا راز د ټولو خبری رسینو، انټرنتی دیرو، سیاسی ګوندونو، کولتوری او ادبی ټولنو څخه چې مونږ سره پدی ستر غم کې شریک شوی او په فاتحو کې ګډون کړی، د اروابښاد ډاکتر کبیر ستوری په ژوند او مبارزه ئې بیلابیل پروګرامونه او غونډې جوړی کړی، لیکنی ئې کړی، د خواخوږی او غمرازی پیغامونه ئې رالیږلی د زړه له کومی مننه وکړه.

د افغانستان او سیمی د اوسنی تازه روانو حالاتو په اړوند د مشرانو جرګی غړو هر یو په خپل وار مالومات ورکړل، خبری او د نظریو څرګندونه ئې وکړه او د ډیورند په کرښه، چې په خبری رسنیو کې اوس رامخ ته شوی ده رڼا واچوله او د ډیورند تش په نامه کرښه ئې د پښتنو د یووالی او قامی وحدت په لاره کې د شګو دیوال وباله او دلرو او برو پښتنو په قامی وحدت ئې زور واچاوه.

د کونړ د ځوانانو کولتوري او فرهنګي ټولنې بنسټ کېښودل شو

د ١٣٨٦ ل کال د وری د (حمل) د میاشتی په لومړی نېټه د جرمنی د کولن د ښار او د شاوخوا اوسیدونکو کونړو ځوانانو له خوا د هیواد د کولتوری پرمختیا او په ځانګړی توګه د کونړ د کولتوری بهیر د لا پیاوړتیا او په جرمنی کې د خپل کولتور د ساتنی، پالنی او روزنی په موخه د هورټ په ښار کې د کونړ د ځوانانو کولتوری او فرهنګی ټولنی بنسټ کیښودل شو.

بنسټ ایښوونکی غونډه د ماښام په ١٩ بجو د انجنیر فریداله ساپی له خوا ددی ټولنی د جوړیدو او ضرورت په اړه په لنډه وینا سره پرانستل شوه. ورپسی د غونډې برخه والو په خپل وار د ځوانانو د ټولنی په جوړیدو او ضرورت رڼا واچوله او د نظریو څرګندونه ئې وکړه او د ټولنی د کارونو د پرمختیا په خاطر یوه د کار ډله جوړه شوه چې د غړو نومونه ئې په لاندی ډول دی.

فریداله ساپی، مطیع الله روفی، شیر ولی شیر، عزیز سرشار، نصیر ستوری، سید رحیم یوسفی، امین سادات، او اتل سالارزی.

ددی تر څنګ، مشورتی جرګه، ادبی ډلګی، تخنیکی ډلګی او هنری ډلګی هم وټاکل شوی.

د کونړ غږ مجلی لومړنی ګڼه چې په ښکلی ډیزاین د کونړ او په جرمنی کې د کونړ میشته فرهنګیانو لخوا له چاپه تازه راوتلی وه حاضرینو ته ورکړل شوه.

د غونډې په دوهمه برخه کې چې د مشاعری برخه وه د پښتو ژبې

پياوړي شاعرا فسانه نګار اونامتو ليکوال ښاغلی محمد اجان يار ، ښاغلی عزيز سرشار ، ښاغلی خالد ساپی ، ښاغلی نسيم خان ستوری او ښاغلی عبدالولی برهان خپل شعرونه واورول وروسی برخه والو د خاطرو او ټوکو ټکالو په ويلو سره چې ګډونکونکو د خوښی سبب و کرځيده غونډی ته ښکلا ورو بخښله.

د غونډی په پای کې ښاغلی محمد اجان يار د کونړ په ارزښت او کارنامو رڼا واچوله. او د ماخستن په لسو بجو د يار صاحب په علمی او ارزښتناکه ويناغونډه پای ته ورسيده.

په جرمني کې د اسفنديار ولي خان په وياړ غونډه جوړه شوه

د پښتنو سوسيال د موکرات ګوند PSDP د پښتنو د منلی مشر ، زړور پښتون سپاستوال اودعوامی نشنل ګوند ANP مرکزې صدر ښاغلی اسفنديار ولی خان په وياړ د جرمنی د ليورکوزن په ښار کی په ۱۲.۰۵.۲۰۰۷ نيټه يوه درنه غونډه چی په اروپا کی دلری او بری پښتونخوا د بيلابيلو سيمو پښتانه/افغانان پکې راټول شوی وو جوړه کړه.

غونډه د ماښام په ۷ بجو د پښتنو سوسيال ډ موکرات ګوند PSDP دوهم مرستيال محمد شيرين ګرديوال پرانيستله.

د PSDP جنرال سکرتر هدايت بنګش له خوا مشر ميلمه او راغلو ميلمنو ته هرکلی وويل شو.

د غونډی په پيل کی ګډون کوونکی د پښتنو د دوو سترو مشرانو اروابښاد ډاکتر کبير ستوری او اروابښاد خان بابا خان عبدالولی خان د مړينی له امله ودريدل او ديوی دقيقی لپاره يی سکوت وکړ.

وروسی د PSDP د خپرونو چارو مشر عزيز سرشار په خپله مقاله کی وويل:

نننی غونډه چې د پښتنو د ټولنيزولسوليز ګوند PSDP له خوا جوړه شويده چې د پښتنو منلی مشر ښاغلی اسفند يار ولی خان او لر او بر پښتانه پکې راټول دی دهيواد د هغه ستر سړيتوب (شخصيت) برکت دی چې د داسی ګڼ شمېر غونډو ، جرګو ، کنفرانسونو او سيمينارونو بنسټ اينبودونکی و ، چې لر او بر پښتانه ئې تل په يو تغر راټول کړی و. خپل قوم او اولس ته ئې بې ساری هراړخيزه ، تل پاتی او نه هيريدونکی خدمتونو کړيدی.

هغه د هيواد ملی منلی او ستر ولسی سړيتوب (شخصيت) د پښتون قامی وحدت خدمتګار ، اديب ، شاعر ، څيړونکی ، ليکوال ، ژورنالست ، ساپوه ، د باچا خان د نظريو پيرو ، د پښتونخوا د تاريخ ځليدونکی ستوری ، زړور مبارز ، د کونړ دوهم سيد جمال الدين افغان ، د پښتنو د ټولنيز ولسوليز ګوند Pashtoons Social Democratic Party-PSDP بنسټ اينبودونکی او مرکزی مشر اروابښاد ډاکتر کبير ستوری دی.

دا هغه حساس قام پرست پښتون وچی کله ئی د شعور په درشل قدم اينبی دی نو د پښتون قام د يووالی ارمان له ئی اوږه ورکړی او د ژوند تر اخری سلګی پوری د دغه ارمان په تکميل پسی سرو هلی او بروهلی ګرځيده. د ژوند ټوله برخه ئی پښتو ، پښتونولی ، پښتون قامی وحدت ، وطن او د اولس خدمت ته وقف کړی وه. تل ئی د پښتنو د يووالی بيرغ اوچت ساتلی وو. د پښتون قامی وحدت ، ملی حاکميت ، استقلال او حقوقو کلک مدافع و. اروا ښاد ستوری نه يوازی د افغانستان په دننه کی بلکی د سيمی په سياسی مبارزېنو کی لوړ مقام لرلو ، او د ډير محبوبيت لرونکی قومي او ولسې مشر وو. چې د پښتنو د تاريخ يو ژوندی باب دی چې پښتانه به پری تر عمره وياړی.

ستا وينه پښتنه وه
ستا مينه پښتنه وه
ته ځما د سر شمله وی
ته ځما د شملی وږی

ډاکتر ستوری ډيرو پښتنو ته د سياسی بيداری لارښودلی او اولسی تحريک ئې چلوې دی. د قامی يووالی د ضرورت د دغه احساس د رابيدارولو لپاره يی هلې ځلې کړی دی او د ټولو قامی او ولسی مشرانو سره ئی خپل غړ ملګری کړی دی دا په دی اساس چی دغه قامی مشران د ستوری د يوه فکر او يوی نظرئی ملګری و ، هغه د شخصيت پرستی بالکل قايل نه و ځکه نو ټولو قامی او ولسی مشرانو ته ئی يوشان درناوی لره.

اروا ښاد ستوری هاغه پښتون مسلمان بشردوست وو چې د خپلی نظرئې له پاره ئی ژوند کاوه. په وار وار ورته د وخت د حکومتونو لخوا د لوړو مقامونو او منصبونو وړانديزونه شوی دی ، خو دی پخپله عقيده او لاره کې هيڅ ډول کامپرومس (معاملې) ته تيار نه وو.

لکه څنګه چی ده ته د باچا خان نظريو ژوند وربښلی وو لر او بر پښتانه پری راټول وو همدا راز په هغه لارلاړ چی په ژوند ئی غوره کړی وه.

د هيواد په دننه او بهر کی د پښتنو په غونډو ، کنفرانسونو ، سمينارونو او جرګو کی ئی تل برخه اخستی او په ډيرو سختو شرايطو کی ئی هم ځان وررسولی دی.

د ډاکتر کبير ستوری د ژوند زياته برخه د خپلی پښتونخوا نه ليری په المان کې تير شوی ولی د قام ولی بيرغ ئې دلته هم هسک ساتلی دی.

ډاکتر کبير ستوری يو سپيځلی قام پرست پښتون وو ځکه د ژوند په هر قدم ورسره د ويشلی او تالا والا پښتون فکر وو. د پښتو نه پرته بل کوم سوچ کول ورته بالکل بې مانا ښکاريدل دا نظم ئې د احساس څرګندونه کوی :

يو ټبر

يوه ورځې چا ويلي
چې اسمان ته مې کتلي
يوه غټه وريځه راغله
دوه وړي ئې ښکلولي
وړې شوې غټې کې غيبي
بيا مې ستر ګو نه ليدلي
ښکارې دا وي کوچنی وريځی
چې د مور غېږې ته تللي
د يو کور د يو ټبر وي
د يو بل نه ځار ېدلي

چې هم جنس وي جمع کېږي
عقل کله بېلولي
په ویشلي پښتون قام ئې
ستوري او ښکې تویولي

ډاکتر ستوري په کلکه دا باور وو چې پښتانه به نور تر ډېره وخته پوري داسې ټوټې ټوټې نه وي پراته بلکه دوی به هرومرو د خپل ملي وحدت مرام ته رسي او د احمد شاه بابا دغه خاوره به یو ځل بیا د پښتونخوا په نامه یاده کړي.

د پښتون قام مهم او ملي شخصیتونه تل د دې قام د تاریخ په ډېرو حساسو وختونو کې له دونیا نه تللي دي.

د لر او بر د پښتنو د بخت او هسک دغه ځلیدونکی ستوری د ۲۰۰۲ ع کال د اپریل د میاشتې په څلورمه نېټه د سهار په څلورنیمو بجو لدې فاني نړۍ څخه د تل له پاره پنا شو. نن مونږ سره په جسماني طور موجود ندی خو ستوری تل ژوندی دی د ده نظرئي هدفونه، کړنې، خاطرات، پوهنیزه، او ادبي پانګه زمونږ سره تل پاتې ده.

د پښتنو د ټولولنیزولسولیز ګوند PSDP د افغانستان د حکومت څخه غوښتنه کوي چې د ډاکتر کبیر ستوري په نوم پوهنیز مرکزونه جوړ کړي او د ډاکتر ستوري پوهنیز کتابونه او لیکنې د پوهنې په خدمت کې د هیواد په پوهنتونونو کې د پوهیدونکو د زده کړي د کتابونو په لست کې ونیسي.

ورپسې پیغلې سیلۍ شینواری حاضرینو ته یو شعر واورولو.

بیا د پښتنو سوسیال ډیموکرات ګوند PSDP دوهم مرستیال ښاغلي محمد شیرین ګردیوال په خپله مقاله کې وویل: په کوزه پښتونخوا کې د پښتنو هلې ځلې او په ځانګړې ډول د عوامي نشنل ګوند ANP هلې ځلې، د پښتنو د ملي هویت، ازادۍ، ټولنیز، سیاسي او اقتصادي ژوند په هکله یو ځلانده څپرکی دی.

د تاریخ په اوږدو کې د خدای خدمتګارو څخه را واخله تر اوسه پوري د دغه پارټۍ ملګرو چې کومې قربانۍ ورکړې دي په تاریخ کې

ساري نه لري. د پښتنو پرابلمونه او مسئلې د پښتنو په سر دي مونږ ته به بل هیڅوک زمونږ مسئلې حل نه کړي مونږ به خپلې مسئلې پخپله حل کوو.

د دغه مسئلو د حل لپاره د ټولو پښتنو د مرستې او ملاتړ اړتیا ده. په ملي او نړیواله کچه یو کوټلې پروګرام او چوکاټ پکار دی چې د دغه پروګرام سره هر روشن فکر پښتون ځان په ایډنټیټیت کې راولي او د عملي کار لپاره ئې زمه واري په غاړه واخلي.

هغه زیاته کړه چې په همدې ځای د یوې خبرې کول ضروري ګڼم چې مونږ پښتانه په حیث د یو قوم د هیڅ قام او ژبې مخالف نه یو خو د نړۍ د یو مدني او پرمختللي قام او ملت په حیث د بل نه هم د متقابل احترام طمع او توقع لرو.

ده وویل که د یو ژوندي او میړني قوم په حیث غواړۍ چې په ملي او نړیواله کچه د قومونو او ملتونو د سیالۍ جوګه شو نو راکینۍ او یو موټي شۍ او په هغو ټکو اتفاق وکړۍ کوم چې ستاسې پلرونو او نیکونو تاسې ته د یوه تاریخ د میړني قام او ملت په حیث په میراث پرېښې دي او د پښتون ملت به په غیر د ستر ملي هویت، ګډ مشرتابه، ګډ ملي مرکز او یووالي څخه ددې جوګه نه شي چې د یویشتمې پیړۍ په درشل او د نړۍ والو نورومونو مطابق د یو میړني، پرمختللي او تنکیالي قام او ملت په حیث د یو ځلنده حیثیت ټاټوبي خاوندان شو.

ددې وروسته د PSDP لومړي مرستیال تاریخپوه علي خان محسود د خپلې وینا په ترڅ کې وویل: کله چې مونږ ددې ضرورت ولید چې داسې ګوند یا اورګانیزشن جوړ کړو چې سوچه پښتو وي. نو د پښتنو ټولینزولسولیز ګوند Pashtoons Social Democratic Party-PSDP بنیاد مو کیښود.

چې پدې کې د کبیر ستوري ډېر غټ لاس وو. په هاغه وخت کې ډاکتر کبیر ستوري ملي شخصیت وو ملي هلک وو او ملي ځوان وو او مونږ سره ئې ډېر کومک کړیدی بلـه غټه خبره دا ده چې د هاغه

وخت مطابق ډیر خلک د پښتون د نوم نه ویریدل او وویل به ئې چې تاسې افغانستان ورانوۍ خو دا یو پروسس وو. ورو ورو ورسره د خلکو غوږونه او ذهنونه اشنا شول. د خدای شکر دی چې په ټوله دونیا کې نن پښتون د پښتون په نوم پیژانده شي. بلـه دا چې مونږ پښتانه په لر او بر تقسیم یو او په ملا باندې مو د ډیورند تش په نوم کرښه تیره ده دا داسې مثال دی لکه چې زمونږ وجود ګوزن وو هي. زمونږ د ګوند PSDP بنیادي او بنسټي ټکې د باچاخان د عدم تشدد د نظرئې د لارې قدم په قدم پښتنو دیووالي او سوکالي ده.

تر څو پوري چې مونږ لر او بر یو شوي نه یو نو هیڅکله به نه بر او نه لر د عزت خاوندان شي. زمونږ ژبه او کلتور لره خوا د انګریزي او اردو لاندې راغلي او بره خوا کې پارسیوان، ایراني او تاجک کوشش کوي چې په افغانستان کې پښتو ژبه د دفترونو نه ووځي او تش په دا غرونو کې ویلې کیږي خو په افغانستان کې پښتانه اکثریت دي ۷۲ فیصده پښتانه په افغانستان کې اوسیږي چې ۲۰ فیصده هغه پښتانه دي چې پښتو ویلې، لیکلې او لوستلې شي او ۱۲ فصیده هغه پښتانه دي چې پښتو تري تللې ده ځنې پرې لږ څه پوهیږي او ځنې پرې د سره نه پوهیږي.

نن د افغانستان خو نوم شته خو افغانستان د سر نه نوی جوړیږي او بله خوا په دونیا کې یوه تبدیلي روانه ده مخکې د ګرمو او بو جګړه وه اوس د تیلو او ګیس جګړه ده، ددې لپاره جاپان، چین، امریکه، یورپ او نور... لګیا دي نوې ټیمونه جوړ وي. مونږ او تاسې باید وګورو چې کوم یو ټیم زمونږ په فائده دی چې ملي ګټې مو پکې خوندي شي چې ملګرتیا جوړیږي هم په ملي مفاداتو او که ورانیږي هم په ملي مفاداتو افغانستان کې به حکومت پښتون کوي بل څوک ئې نه شي کولی.

زه بهر دونیا ته اپیل کوم چې د پښتنو سره مرسته وکړي چې پښتون یو شي. نن چې دلته اسفند یارولي خان راغلی او وائي چې ای پښتنو په تاسې یو سیلاب راوان دی. تاسې که ویښ او بیدار وی نو تاسې به پدې سیلاب پټې او به کولی شي او که ویده پاتې شوی نو

تاسې به یو سې. مونږ باید چې د اسفند یارولي خان سره مرسته وکړو او د لوی بابا باچا خان سلسله راونیسو ځکه چې دا لاره تر اوسه صیح ثابته شویده مونږ لر او بر باید یو بل ته لاس ورکړو په یوائې توګه ئې نه لر شل کولې شي او نه ئې بر.

د غونډې په پای کې د پښتنو منلي ستر مشر ښاغلي اسفند یار ولي خان چې دغه غونډه ئې په ویاړ جوړه شوې وه وینا وکړه. د هغه د وینا غټې ټکي:

پښتون قوم د تاریخ په یو ډېره نازک موړ ولاړ دی داسې وختونه لکه نن چې په پښتون قام راغلې دي د قامونو په ژوند کې ډېر لږ راځي کله چې یو قوم پداسې موړ ودریږي چې دی به یا شته کیږي یا خدای مه کړه ورکیږي.

ورونو! نن مونږ بیا یو داسې موړ ته رارسیدلی یو ځینې خبرې داسې وي چې هغه لږې ترخې او د ډیرې خوشحالۍ نه وي خو یا به د خپل ځان د جذباتو او احساساتو خیال ساتو او یا به حقیقتونه ځانته مخ ته ږدو او د هغې حقیقتونو په رڼا کې به د سبا لپاره ځان ته لارې لټوو.

زمونږ دا تیرې دري لسیزې پښتون قام په داسې یو عذاب کې تیر کړل چې هغې ډیر ډوب زخمونه زمونږ په ذهنونو، زړونو او وجودونو پریښودل ځما خواست له تاسو څخه دا دی چې د پښتنو خبره تیر په هیر.

پرون چې څوک په کوم ځای ولاړ وو هغه به د هاغه وخت د حالاتو نه مجبور وو، دا د هغه وخت سوچ او فکر وو، تاسې ټول تعلیم یافته ئې، ټول ښه پوه ئې. زه امریکې، انګلستان او بیا دلته راغلم ځکه چې هغه پښتانه چې د خپل هیواد بهر دي د هغوی سره خپله رایه یوه کړم.

نن هغه منطقه په یوه صف بندۍ لګیا ده تقسیمیږي په هغه منطقه به نن یو اړخ ته هغه خلک وي چې امن، مینه، ترقي او د دونیا سره یو ځای تګ غواړي او بل اړخ ته هاغه خلک ودریږي چې د هغوی د سیاست بنیاد به نفرت، بدامني، قتل او د دونیا سره به جنګ وي دا

فیصله به تاسی پخپله کوی چې کوم صف کې ودریږی. ANP خپله فیصله کړیده چې خما سیاست د باچاخان بابا د عدم تشدد درست سیاست دی.

یو پښتون چې د پښتون د معاشری بنیادونه خوځوی د پښتون روایات او کلچر ختموی نو زه به هاغه سړی ته هیڅکله پښتون ونه وایم.

زه وایم ترڅو پوری چې پښتون ته یو پیغام ورنکړای شی چې ته پدی خپله خاوره دعزت ژوند تیرولی شی، ستا بچې د عزت او غیرت یوه مړی په خوله کولی شی. تر هغی پوری دا مسئله هم نه ختمیږی.

تر اوسه پوری پښتوون قام وهل پدی خوړلی چې هاغه په یو داسی ځای کې پروت دی چې ټول عمر د دوو لویو قوتونو د جنګ مرکز وو د مغلو نه نیولی تر ننه پوری دا جنګ زمونږ په خاوره وو.

نن په لمړی ځل مونږ په هاغه نازک موړ ولاړ یو او فیصله یه کوو، د امریکی مثال د لنګی غوا دی چې لشو او که نه ئې لشو؟ خپلو بچو ته تری پی اخلو او که نه ئې اخلو؟ نن د هغه غرض د منځنی اسیا په تیلو او ګازکی دی خو لاره ئې په پښتون ده. که پدی ټوله سناریو مونږ نظر واچوو دغه تیل به د سپین بولدک له لاری چمن ته راځی او بیا به د بلو څو علاقی ته اوړی.........

زه وایم چی ورورولی کوم غلامی په هیڅ صورت نه کوم.

زرو هسی پیغور شی چې همت ورسره مل نه شی
ورک هاغه مشال شه چې تیاره شی او دی پل نه شی

د وینا وروروسته دروند مشر دغونډی د برخه والو تپوسونو او پوښتنو ته ځوابونه وویل. غونډه د ماښام په لسو بجو پای ته ورسیده.

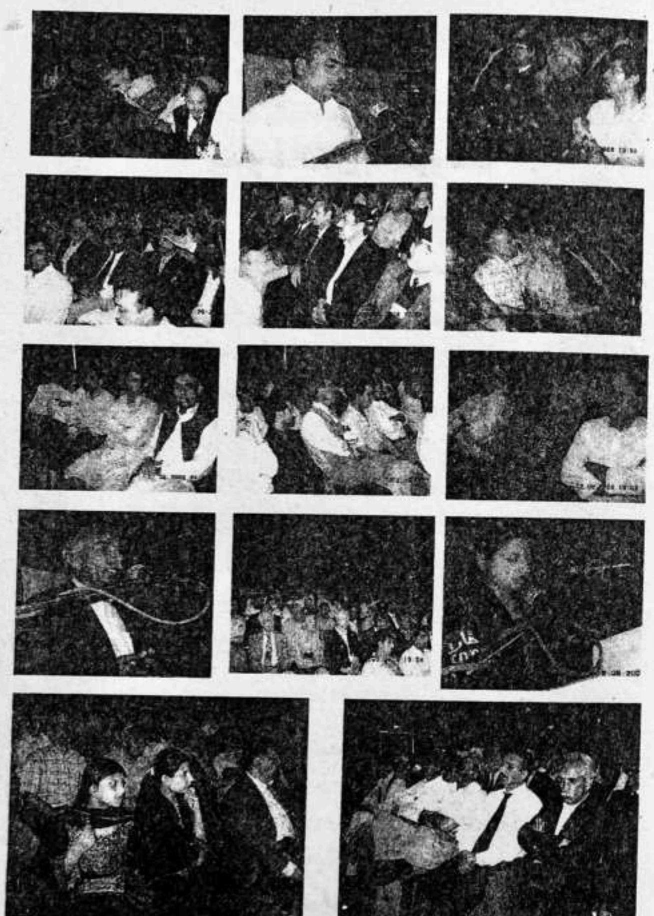

پښتو د المان په ښوونځیو کې رسمي ژبه ده

په آلمان کې د پوهنی وزارت د قانون له مخی پښتو ژبه د آلمان په ښونځیو کې د زده کړی یوه رسمی ژبه منل شویده.

د آلمان په ښونځیو کې زده کوونکی مجبور دی چې د خپلو درسی مضمونونو په منځ کې دوه بهرنی ژبی هم زده کړی.

د آلمان د پوهنی وزارت د قانون سره سم پښتو ژبه په المان کې د پیژندل شوو بهرنیو ژبو په بنسټ کې شمیرل شویده. پدی بنسټ هغه پښتانه / افغانان چې په آلمان کې ژوند کوی او په زده کړه بوخت دی. کولای شی چې په پښتو ژبه کې ازموینه ورکړی. پدی توګه به هغوی ته د یوی بلی بهرنی ژبی د زده کولو تر څنګه د پښتو زده کولو امتیاز ور وبښل شی.

د خواشینی پیغام

دپښتنو ټولنیز ولسولیز ګوند PSDP د پښتو ژبی دځوان پیاوړی شاعر ارواښاد طاهر فرهاد په مړینه د زړه له تله خفګان ښکاره کوی.
ارواښاد طاهر فرهاد پښتو ادب ته

د خپل عمر په لړه موده کی پوره خدمت کړی دی چی یاد به ئی په پښتنی ادب کی تل پاتی وی.

د پښتنو ټولنیز ولسولیز ګوند PSDP ارواښاد ته دلوی خدای (ج) له درباره د جنت فردوس غوښتنه کوی او دده کورنۍ سره په دغه دروند غم کی ځان شریک ګنی. روح دی ښاد وی

د PSDP د خواشنی پیغام

په ډیری خواشنی سره مو خبر تر لاسه کړ چې د هیواد پیاوړی شخصیت ډاکتر حاجی محمد سلطانزی «ځدران» په ۲۰۰۶,۰۹,۰۴ نیټه په جرمنی کې د زړه د دریدو له امله په پردیسی کې لدی فانی دنیا څخه سترګی پټی او ابدی دنیا ته ئې سفر وکړ.

انالله وانا الیه راجعون

خدای بخښلی ډاکتر سلطانزی پښتو او پښتونولی سره بې کچه مینه درلوده، پښتون ملت ته ئې د خپلی کورنۍ د نورو غړو په شان نه ستړی کیدونکی پوهنیز خدمتونه کړیدی، په جرمنی کې ئې د پښتون ملت دابادی او سوکالی لپاره د پښتنی خوربنت سره تل خپل اواز یو ځای کړی وو، چې لدی امله ئې د پښتنو ټولنیز ولسولیز ګوند (PSDP) د غړیتوب ویاړ لرلو.

د پښتنو ټولنیز اولسولیز ګوند د ده ناڅاپی مړینه پښتون ملت ته ستره تاوان بولی او د زړه له تله خفګان څرګندوی او د ارواښاد د کورنۍ د غړو سره پدغه غم کې ځان شریک ګنی. روح دی ښاد وی

د پښتو د ادب د سیالۍ یو بل ګل ورژید

په خواشینۍ سره مو خبر ترلاسه کړ چې د پښتو ژبې خوږژبی او منلی شاعر او لیکوال ښاغلی پوهاند ډاکتر صاحب شاه صابر لدې فاني نړۍ څخه د ابدي دنیا په لوري د تل لپاره وکوچید. انا لله وانا الیه راجعون

اروانباد پښتو ژبې او ادب ته د ستاینې وړ او نه هیریدونکي خدمتونه کړي دي، د پښتنو ټولنیزولسولیز ګوند د ښاغلی صاحب شاه صابر ناڅاپي مړینه پښتون اولس ته یو ستر تاوان ګڼي او درنې کورنۍ، خپلوانو او دوستانو سره یې ځان په دغه نه هیریدونکي غم کې ځان شریک ګڼي او د اروانباد روح ته دوعا او د څښتن تعالی څخه ورته د فردوس جنت غوښتنه کوي.

روح دې ښاد او یاد یې تازه

پښتون شاعر سیف الرحمان سلیمؔ پحق ورسیدو

پېښور: ۰۹.۰۳.۲۰۰۷ په خواشینۍ سره مو خبر ترلاسه کړ چې دپښتوژبې ستر نومیالی ترقیپسند او روښانفکره شاعر سیف الرحمان سلیم پرون داته اویاؤ کالو په عمر کښې پحق ورسیدو. چې وروستو خپله پلرنۍ ادیره کښې خاورو ته وسپارل شو. اروانباد دتیرو څو ورځو راهیسې په ار آیم اٸی کښې داخل ؤ. چې تیره ورځ داتهٔ اویا کالو په عمر کښې په حق ورسیدو. د دهٔ په جنازه کښې دپښتونخوا د نوموړو شاعرانو ،ادیبانو ګډون وکړو. اروانباد سیف الرحمان سلیم په شاعرۍ کښې دخپل ځانګړي اسلوب په وجه ډیرشهرت موندلی دی او ددهٔ دمئینانو فهرست ډیر اوږد دی. هغه شاعران چاچې په ژوند دشهرت خواږه لیدلی وو. په هغه شاعرانو کښې داروانباد سلیم نوم سرفهرست ؤ. نوموړي پښتوادب ته د شاعرۍ یوه ښکلې مجموعه "سندریز شفقونه" بخښلې ده. چې په پښتو مئین به پرې تل فخر کوي. اروانباد داولسي ادبي جرګې او ساهولیکونکیو مرکې د باني او غړي په توګه په تنقیدي شعورخورولو کښې هم اهم کردا رترسره کړیدی او ددې ترڅنګ ئې دخپلې نظریې دخورولو په لړکښې زیاتې سختۍ هم لیدلې وې. د پښتنو ټولنیزولسولیز ګوند داروانباد سلیم مړینه پښتون ملت ته یو ستر تاوان بولی دده روح ته دوعا کوي د کورنۍ او خپلوانو سره ئې پدې غم کې ځان شریک ګڼي.

روح دې ښادوی.

ایډوکیټ هدایت بنګش

جرمني، بن

یو څو خواږه یادونه

د ډاکتر کبیر ستوري نوم ما اورېدلی و او هغه هم زما نوم اورېدلی و. په ۱۹۸۳ع کال کې چې کله ډاکتر کبیر ستوری پېښور ته راغلی و، نو زموږ لومړنۍ لیدنه کتنه په همدغه کال کې په قصه خوانۍ پېښور کې وشوه. د خبرو په ترڅ کې ماته دا پته ولګېدله، چې زما او دده سیاسي نظر یو دی او له یو بل سره به په اسانه پوهېدو. زموږ نږدېوالی په دې کې هم و، چې موږ دواړه باچا خان او په هغه وخت کې د تحریك مشر خان عبدالولي خان د پښتنو مشران ګڼل. زموږ دا خبرې او لیدنه کتنه په ډېره ښه او د ورورولئ په فضا کې وشوه.

تر دې وروسته خبر شوم، چې ډاکتر کبیر ستوری په پېښور کې د حکومت له خوا ونیول شو، نو زه په دغه وخت کې په عدالت کې وکیل وم، موږ هم ډېرې منډې ترړې وکړې، خو چې خبر شو، په دې کې د خپلو کسانو هم ډېر لاس وو.

کله چې ډاکتر کبیر ستوری د پاکستان له جېل څخه راخلاص شو، نو بېرته المان ته راغی. زه دغه وخت کې د جرمني د بوخم په ښار کې اوسېدلم. ډاکتر کبیر ستوری بوخم ته راغی، زموږ نورې خبرې هم وشوې. دا چې زموږ سوچ، فکر او نظر یو شان و، نو د پښتون سوشل ډیموکراټیك پارټۍ تر بېرغ لاندې مې د پښتنو د قامي وحدت او شناخت لپاره عملي مبارزه پیل کړه. دلته ماته پته ولګېده، چې اروانباد ډاکتر کبیر ستوري ته ټول لر او بر پښتانه او ملګري (ماما) وایي، نو له دې څخه پس ما هم ورته (ماما) وایه. زموږ دا سیاسي ملګرتیا لکه د یوې کورنۍ د غړو په شان په ورورولئ هم بدله شوه.

د پښتنو د سوکالۍ، ابادۍ، یووالي او د ګوند د پرمختیا لپاره به مو

په میاشت کې درې، څلور او کله کله پینځه ګوندي غونډې هم کولې. په غونډه کې به د شمار کسان، خو د کار کسان راجمع کېدل، چې زموږ ګوندي کارونه هم مخ په وړاندې روان وو.

اروانباد ډاکتر ستوري په سیاسي غونډو، سیمینارونو او محفلونو کې ټولو پښتنو مشرانو ته یو شان برخه ورکوله او څوك به بې برخې نه پاتې کېده.

ډاکتر کبیر ستوري د ډېرو ملګرو ښې مېلمستیا، د ښه کتاب، د پښتو د موسیقۍ، ښه ګپ شپ او ټوکو ټکالو شوقمن و، چې کله به ورته وخت پیدا شو، نو سیتار به یې هم غږوه. له ملګرو سره په پښو ګرځېدل او چکر یې هم خوښ وو. په لار چې به روان و، نو دیو سګرېټ پسې به یې سمدستي بل سګرېټ لګولو او په ټوله لار کې به یې یوازې د پښتو، پښتونولۍ او پښتونخوا خبرې کولې، چې کله به له چکر څخه واپس د ماما کور ته راغلو، نو ده به کوشش کاوه، چې په خپل لاس له وریجو سره یوځای غوښه پخه کړي. یوه ورځ ملګرو ورته وویل، چې ماما ډېرې خوږې وریجې دې پخې کړې دي، چې داسې خوږې وریجې موږ کله نه دي خوړلي، نو ماما ورته په خندا شو، ویې ویل: زه تاسو ټول دومره ډېر وګرځولم او دومره مو ستړی او وږی کړم، چې تاسې ته زه هر څه کېږدم، په ډېر خوند او مینه یې خورئ. د کبیر ماما به پیاز ډېر خوښېدل، چې د همدې امله ورته دده د ماماَ زوی اکرم خان زماني له هامبورګ څخه یوه بوجۍ پیاز په تحفه کې راوړي وو.

د کبیر ماما هر پښتون خوښ و، د کلي ملکان او ولسي مشران او سپین ږیري یې زیات خوښېدل. هغه به ویل، چې له دوی څخه سړی زیاته پښتو او پښتونولي زده کولای شي.

کبیر ماما خپل وخت بې ځایه نه ضایع کاوه، شپه او ورځ به یې د پښتنو د یووالي، ابادۍ او سوکالۍ لپاره سوچ او فکر کاوه.

کبیر ماما چې به کله ویده کېده، نو د شپې به یې هم سوچ او فکر کاوه او سهار به یې په ناشته کې ملګرو ته ویل، چې د پښتنو د ابادۍ، سوکالۍ او یووالي لپاره ما دا سوچ کړی دی، نو زموږ هم دا عادت جوړ شو او سوچ به مو کاوه، چې په المان کې د پښتو او پښتولۍ لپاره موږ څه کولای شو؟.

یو سهار موږ دواړو دا سوچ او فکر کړی و، چې له سیاسي شعور سره سره د کلتور لپاره هم کار پکار دی باید د پښتنو یو کلتوري ټولنه جوړه شي، نو کبیر ماما د کلتوري ټولنې په منشور (بنسټیزه) باندې څو ورځې کار وکړ او د کولن د ښار په عدالت (Amtsgericht) کې مو راجسټر کړه او د "پښتنو کلتوري ټولنه ـ کلن" جوړه شوه. په ټول الحان او اروپا کې د پښتنو یوازینۍ او لومړنۍ کلتوري ټولنه وه، چې په کار او فعالیت یې پیل وکړ. په دې وخت کې زموږ ګوند PSDP د پښتون اخبار چې باچا خان یې باني و، چاپ او خپروله. خلکو به پکې په بدلو نومونو خپل مضمونونه لیکل، ځکه چې د دوی هغه خپلوانو ته چې په پاکستان او افغانستان کې اوسېږي، څه خطر پېښ نه شي، نو په دې ترڅ کې موږ سوچ وکړ، چې باید یوه رساله راوکاږو او ذمه واري یې پخپله واخلو، نو د "پښتونخوا" په نوم مو رساله جاري کړه. په "پښتونخوا" کې موږ پوره نومونه او عکسونه شروع کړل، هغه چا چې د عکسونو چاپولو مخالفت کاوه، هغوی بیا غوښتل چې د دوی عکسونه هم په پښتونخوا کې چاپ شي او وېره یې ورکه شوه.

زه په ۱۹۸۶ع کال کې د PSDP جنرل سیکرټري (لوی منشي) وټاکل شوم. په همدغه وخت کې د افغانستان حکومت زموږ ګوند PSDP ته د سیاسي خبرو بلنه ورکړه. زموږ د سیاسي ضمانت په خاطر د پښتنو ستر مشر ولي خان بابا د ANP د پښتونخوا صوبايي صدر ښاغلی محمد افضل خان (خان لالا) کابل ته رالېږلی و، چې زموږ له ډاکتر نجیب الله سره په ازادانه توګه خبرې او کتنه وشي او په دې ازادو او سپینو خبرو کې موږ ته څه تکلیف پېښ نه شي. ددغه سیاسي خبرو اترو لپاره زه او کبیر ماما د ۱۹۸۷ کال د ۴ میاشت په ۲۷مه نېټه له المان څخه روان شو او په ۲۸مه نېټه کابل ته ورسېدو. په دغه وخت کې د ثور د انقلاب جشن هم و.

موږ د خان لالا او اجمل خټك له لیدلو څخه وروسته د غني خان لیدلو ته ورغلو، چې هغه هم په کابل کې و. غني خان موږ ته وویل: "دا له اروپا څخه تاسې راغلي یاست؟ تاسو ته یې د ثور انقلاب د جشن په مراسمو (پریډ) کې زما په څنګ کې دوه چوکۍ خالي پرېښودلي وې. ماته یې وویل، چې له اروپا څخه دوه کسه راروان دي ښه! ښه! دا تاسې وئ؟ ښه ده،

چې په وخت سره راونه رسېدلې، تاسې څخه به يې لکه زما په شان د ويکټوريا آسپې جوړې کړې وای". (ويکټوريا د انګلستان د پخوانۍ ملکې نوم دی) ما ورته وويل، چې بابا زه پوه نه شوم؟ نو غني خان راته وويل، چې کله د ويکټوريا سالګره وي، نو د سلامۍ اسپو ته به يې يوه ورځ مخکې څه خوراك نه ورکاوه، چې په سلامۍ کې پچې ونه کړي، نو ما او کبير ماما ورته په خندا شو، ښه مو وخندل.

تر دې وروسته د ډاکټر نجيب الله او نورو دولتي او سرکاري مشرانو سره زموږ خبرې پيل شوې، چې په حکومت مو دا ومنله چې لر او بر پښتانه يو دي او هېڅ توپير پکې نه شته. د خبرو اترو لپاره يوې خوا ته حکومت (سرکار) او بله خوا زه او کبير ماما، چې زه د ښکته پښتونخوا او کبير ماما د برې پښتونخوا و، ناست وو. په ماما کې د فيصلې کولو قوت ډېر زيات و، په خبره به يې ښه سوچ کاوه او ځه خبره به يې چې وکړه، په هغې به کلك ولاړ و. د کابل له حکومت سره په خبرو کې له خپل دريځ څخه تېر نه شو. زموږ په ورتګ سره افغانستان کې هم پښتنو ته د سياسي سوچ داډ پيدا شو، چې د پښتنو په نامه هم ګوند شته، چې د پښتنو د يووالي، ابادۍ او سوکالۍ لپاره کار کوي او د پښتنو د حقوقو دفاع کوي. همداراز هغه خلکو، چې ځان ته به يې په اروپا کې هم پښتون نه شو ويلای، ددې ګوند PSDP له برکته په خپل قوم پښتون او خپلې ژبې پښتو باندې اوس وياړ کوي.

کبير ماما به ويل، چې زموږ ګوند پښتنو ته انفرادي او هم اجتماعي ګټه ورسوله. په کبير ماما لر او بر پښتانه راټول وو، ډېر جمهوري شخصيت و، ډېر زيات صبر او حوصله يې لرله، هره خبره به يې ډېره ارامه او په سړه سينه اورېدله، ډېر ژر به نه غوسه کېده.

کبير ماما يو ستر پښتون، تکړه ملګری، ښه پلار او ښه رشته دار (خپلوان) و. د لر او برو پښتنو د Integration Figur و.

د کبير ماما کمی موږ ته محسوس کېږي، که هغه موږ سره جسماني موجود نه دی، نو زموږ ذهن کې هغه تل ژوندی دی او هر ياد به يې موږ سره تل پاتې وي.

غم دپاسه غم

ظفر کريمي

د ډاکټر کبير ستوری فاتحه لا ختمه شوې نه وه چې د خاص کونړ د تنر کلي جامع جومات کې د پښتونخوا د لر او بر راغلو مشرانو، شاعرانو او اديبانو لپې لا د اسمان په لور د ښاغلي ستوری د روح بخښنې په موخه هسکې وې د کونړ د ادبي افق لمر لا د تندر په لومه کې راګير ؤ چې کړس شو او عزرائيل) ع) د يو بل زلمي شاعر، اديب او ليکوال دروازه وټکوله.

دغه زلمی چې يوازې يوه مياشت د مخه ئې د نورو ملګرو ترڅنګ د ښاغلي ستوري په جنازه ساندې وئيلې نن ئې پاتې دوستان دده غم ژاړي او د کچه خاورو جوړ ځلي ته ئې لاس د زنې لاندې کړی ناست دی. طاهر فرهاد چې لا ئې د ځوانی بڼ پسرلی ؤ اوس په دې فاني دنيا کې پاتې نه شو او د يوې مرګوني ترافيکي پېښې ښکار شو.

هغه فرهاد چې کله به ئې په خپله افسانه «تور ستوری رڼا کوي» کې د يو ځوان زلمي ځوانيمرګ پس منظر قلمبند کولو او د خلقو سترګې به ئې لمدولې اوس پخپله د ژوند له افسانې څخه ووتو او د مرګ غوندې حقيقت ئې په عين اليقين وليدو. هغه فرهاد چې کله به مرګ ته داسې مخاطب کيدو:

مرګه که راشې مونږ نه څه به يوسې

څه مړه! لاړ شه بادشاهان ونيسه هغه فرهاد چې په زړه کې ئې دا هيله درلوده چې د پښتو ادب ته به د کتابونو بنډلې ورپېرزو کوي او لکه د چاپ شوی شاهکار «زما د لاس کرښو ته ئې» په څېر به د نورو کتابونو ځلي جوړوی ددې نيمګړې دنياګۍ نه لاس په سر شو او په نارنجي ډوله سترګو او ګلابي رنګه اننګو ئې د تورو خاورو ځلي بار شو.

اروانښاد فرهاد په خپلو پسماندګانو کې نه يوازې يوه ناوې کونده پرېښې ده بلکې د کونړ د ادبي اسمان سربيره ئې د باجوړ د ادبي چمن ګلان هم دې ته مجبور کړی دی چې د ځوانيمرګ په درانه غم کې په خپلو سرو اننګو يوه يوه دومره ګرمه اوښکه را وڅڅوی ځکه چې طاهر فرهاد د باجوړ په خاوره هم خاپوړې کړې وې او هم ئې د دغه ځای ا ديبانو سره پخه ناسته ستره وه.

د مرګ ترکش کله هم نه خالي کيږي او مرګ يو داسې رښتوني شی دی چې د نړۍ هر دين او مذهب ئې منونکی دی او قران کريم خو د مرګ په اړه داسې واضحه ټکی فرمائيلی دی چې «هر ساه لرونکی به ارو مرو مري» خو طاهر فرهاد زمونږ د زندګۍ د

تاوده ښنداره نه داسې ناڅاپه تم شو چې يقين را سره دا خبره کله مني چې فرهاد او تورې خاورې؟؟

د Dead and death مصنفه سوئس سائيکاټرسټ په خپل ياد شوی کتاب کښې يو ځای داسې ليکي: «هر سړے د خپل ژوندانه په اخري شيبو کې د خپل تير شوی ژوند په البم خامخا نظر اچوی» نو ستاسو په خيال اروانښاد فرهاد به خپل تير شوی پنځه ويشت کلن ژوند ته څه رنګ کتنه کړی وی د هغه په ذهن کې به د باجوړ هغه کوڅې هم راغلې کومو کې به چې فرهاد د ماشوموالی شرارتونه کول ا و هم به ئې د خپل پنډغالی د هغو خړو خيمو يو خړ غوندې انځور هم دماغو ته راغلی وی. فرهاد به د خپل تعليمي ژوند سره سره په هغو ادبي خوځښتونو هم يو سرسری نظر کړی وی کوم چې نوموړی د "څرک" په مجله پرمخ بيو. هغه ته به په ادبي ښدار کې ناست خپل تول ياران هم ياد شوی وی او د ډاکټر کبير ستوری د جنازې اخري مراسم هم.

طاهر فرهاد ته به يوازې دوه کاله پخوانی د خپل واده هغه منظر هم رامخې ته شوی وی چې پکې به ئې د خپلې ګرانې مورکی، خويندو، ورونو او کورودانې تت تت غوندې انځورونه کتلی وی او بيا به ئې مرګی ته داسې خواست کړی وی چې:

مرګيه! دومره صبر وکړه

يو مې ځواني ده بل مې ډير دی ارمانونه

خو چې مرګی ئې سوال نه دی منلی نو بيا فرهاد په خپلو وچو شونډو د مسکا هغه پلوشې راخورې کړې کومې چې د مازيګر زيړی لمر د شفق په ښه د وطن په غرونو خوروی.

مرحوم ډاکټر کبير ستوری ا و اروانښاد طاهر فرهاد خپلې جنازې د يو بل سره جوړه وويستې خو د کونړ په ادبي بوستان ئې ډيره پراسراره خاموشي پريښوده، او هغه خاموشي چې د سيمې شاعران به تر اوږدې مودې پورې د غزل او سندرو په ځای «مرثيې» ليکلو ته راکاږي.

راځئ چې د ډاکټر ستوری ا و فرهاد غم په خپلو کې سره تقسيم کړو. ځکه چې غم په ويشلو کميږي او په اخر کې ددغو دواړو ښاغلو روحونو ته د بخښنې دعا ډالۍ کړو.

مړه هغه چې ئې نه نوم نه يې نښان شته

تل تر تله په ښه نوم پايي ښاغلي

ستوری ماما لټوم

عزيز سرشار _ جرمني

خندا مې ورکه اوس ژړا لټوم
د زړګي درد ته مې دوا لټوم
چې ستا د غم خيالونه هېر کړم پکې
خپلو سلګو کې مشغولا لټوم
چې رانه ورک شو د منزل باني مې
غرونه درې د پښتونخوا لټوم
چې د قام درد يې وو د ژوند ملګری
هغه خوږمن، هغه دردمند، هغه اشنا لټوم
د پښتنو شمله ور بيا راغونډ دی
زه پکې خپل ستوری ماما لټوم

عرفان الله کوتوال کونړی

د چا په نوم چې يادېده هغه له ښاره لاړه
سره جنازه يې شوه اوچته له رخساره لاړه
هغه چې نوم و خو بس نو و د هغې د ښکلا
اوس خو بودۍ وه تېره هېره په دغه لاره لاړه
لوخ مخ به تلله او راتلله خو ثواب و پکې
نن يې لا بله نخره وکړه ګناهګاره لاړه
هلته د شيخ په لومه ونښته پرې واوښتله
چې د خلاصون په تمه دام ته له سنګساره لاړه
هغې چې تورې زلفې زما مخې ته ځنډ وهلې
خروار، خروار مانا يې سمه له هر تاره لاړه
دا ترنم زما دزړه دی چې ګډېږي ورته
کومه نغمه چې د تنهاکې له پرهاره لاړه
کوتواله ته به پرې ستې شې که دې نوره پو کړه
هغه ايره که د سکروټې له سينګاره لاړه

د پښتنو ټولنيز ولسوليز
ګوند اعلاميه

د پښتنو ټولنيز ولسوليز ګوند (PSDP — Pashtoons Social Democratic Party) د پښتنو د ملي ازادۍ د عدم تشدد د غورځنګ يوه برخه ده چې په 1929ع کال کې د انګريزي ښکيلاک په ضد د باچا خان «فخر افغان» په مشرۍ منځ ته راغلې دی.

پښتانه چې په اوسني وخت کې 50 ميلونه اټکل کيږي د نړۍ په لرغونو قامونو کې شميرل کيږي او د يوه بډای او موړ کلتور خاوندان دي چې پښتونولي نوميږي. پښتونولي د جرګو يو ولسوليز سيستم دی چې بنسټ ئې په پښتو ولاړ دی، پښتو يوازې د پښتنو ژبه نده بلکې د يو لړ صفتونو مجموعه ده لکه پت، ښيګړه، ميړانه، توره، ورورولي، ننګ او داسې نور... چې هر پښتون ئې که موړ وی او که غريب بايده دی چې ولري. پښتو د ټولو پښتنو ګډه ښکلا ده نو ځکه پښتون نيکه خوشحال خان بابا وائي:

درست پښتون له قندهاره تر اټکه
سره يو د ننګ په کار پټ او اشکار

د جرګو سيستم چې د پښتونولۍ بنسټ جوړ وی او اوس په مونږ کې رواج دی د هغې ټولنو محصول دی چې لس زره کاله د مخه اټکل کيږي دا ددې مانا لري چې پښتون قوم لس زره کاله د مخه موجود ؤ. پښتنو پدې خپل اوږد تاريخ کې ډيرې سړې او تودې ليدلي دي خو تل ئې خپل ملي او قامي

هويت ساتلی دی. په 1893ع کال کې پيرنګيانو ددې هڅه وکړه چې د ډيورنډ د کرغيړنې کرښې پواسطه په مصنوعی توګه پښتانه په برخو وويشي خو پښتانه چې نه يوازې ګډ تاريخ، ګډه ژبه، او ګډ کلتور لري بلکې جغرافيائي وحدت هم جوړوی. دغه کرښه په عمل کې نده مراعت کړی او بې له پاسپورته يو د بل سره تګ راتګ لري. ځنګه چې د هند د نيمې وچې څخه د پيرنګيانو په وتلو سره د ډيورنډ تړون د ولسونو د حقوقو له مخې په اوتوماتيکه توګه د اعتباره لويدلی و ځکه چې په کومه موخه چې دغه تړون منځ ته راغلی وو هغه موخه له منځه تللې وه، نو د پښتنو ټولنيز ولسوليز ګوند په 1993 ع کال د نوامبر په دولسمه نيټه دغه تړون چې هډو د اعتبار موده پکې نده ليکل شوی په رسمی توګه د تل لپاره لغوه اعلان کړ او د ردی کاغذونو ټوکرۍ ته ئې وغورځاوه او د نوامبر دولسمه نېټه ئې د پښتنو د يووالي د ورځې په نامه ونوموله، او هر کال د پښتنو د يووالي ورځ په مختلفو ښو کې لمانځي.

د نړيوالو خبری رسنيو په وينا د پاکستان اوسنی واکداران د ډيورند تش په نامه پوله باندې د اغزن تار لګولو او د ماينونو ښخولو ګوابښونه کوی، همدا راز د افغانستان په حکومت کې هم ځنې ډلې، کړۍ او اشخاص د پښتنو د قامي وحدت په لاره کې د خنډونو راپيدا کولو هڅه کوی چې مونږ يې په کلکه سره غندو. افغانستان د ورونو قومونو ګډ کور دی او پښتون ډيره کې قام او مشر ورور دی نو پکار ده چې د افغانستان ورونه قومونه د پښتنو د قامي وحدت ملاتړ وکړي. پښتانه چې يو وجود دی د اغزن تار او

ماينونو ښخولو په ناکامه هڅه نه شی بيليدلی.

که د افغانستان او پاکستان حکومتونو نه غواړي چې په سيمه کې امن او سوکالي وی نو د پښتنو د يووالي لپاره دی کوټلي ګامونه واخلي. مونږ د افغانستان په اوسنی حکومت کې د هغه پښتنو څخه چې د پښتنو د حق ترنامه لاندی د پښتنو برخه خوری او په دولتی کورسيو ناست دي په کلکه غوښتنه کوو چې د پښتنو د حقوقو دفاع وکړی او پښتو چې د هيواد د ډيره کی قام ژبه ده د ښونی، روزنی او د فتر ژبه کړی پښتو وکړی او په زغرده پښتو ووائی، پښتو وليکی ترڅو د پښتو حق ادا او خپله زمه واری تر سره کړی.

د پښتنو ټولنيز ولسوليز ګوند د ټولو پښتنو / افغانانو د پوهانو، سياستوالو، اديبانو، شاعرانو، ليکوالانو، ټولنيزو، ملی، ولسی او دولتی سرپيتوبونو (شخصيتونو) څخه غوښتنه کوی چې خپلې ژبې پښتو د ودې او پر مخ تګ لپاره کار وکړی چې نه يوازې پښتو ژبه مخ په وړاندی لاړه شی بلکه د پښتنو د قامی وحدت عزم پياوړی شی. قامی وحدت زمونږ فطری او قانونی حق دی.

پښتانه په سيمه کې يو ستر ځواک دی، سيمی ته ثبات او امنيت بخښی، پغير د پښتنو د قامی وحدت، سولی او ارامی څخه په دغه سيمه کې امن او سوکالي نه شی راتللی نو د پښتنو ټولنيز ولسوګوند د نړۍ د سوله غوښتونکو او ډيموکراتيکو هيوادونو او ځواکونو څخه په کلکه غوښتنه کوی چې د پښتنو په بيا يووالي کې مرسته وکړی. د پښتنو يووالي په سيمه کې د امن او ثبات ځامن دی.

که سپوره وي، که پوره په شريکه به وي. (باچا خان)

Das brot, ob belegt oder trocken, wird unter allen gemeinsam aufgeteilt. (Batscha Chan)

Buttered or unbuttered bread will be common. (Bacha Khan)

د هدف لپارې لارې لټوئ، خو د لارې لپاره هدف مه بدلوئ.

(ستوری)

Redaktion: Editorial Board:

Gul Ghutai Kunarai
Ali Khan Mahsood (Maseed)
Hidayat Bangash
Mabariz Zapi
Aziz Sarshar
Nasir Stori